

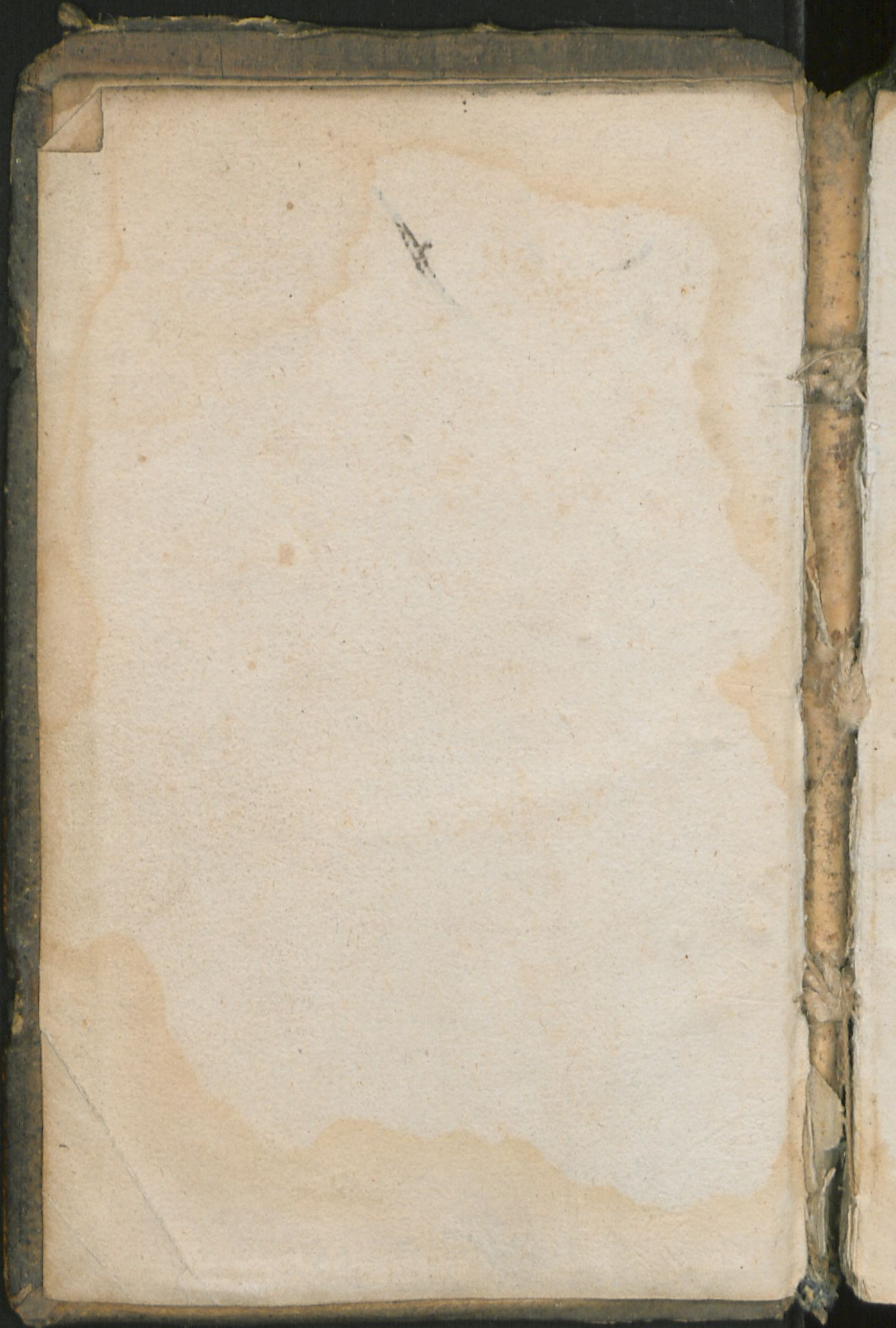
2

Lib. 105^a

Litz.

AD PIVM ELECTORUM
RHEINFRANCO. 1532.

IN EPISTO

LAM IOANNIS APO
STOLI ET EVANGELISTAE CA

nonicam, brevis & catholica expositio,

per Heinrychum Bul

lingerum.

IESVS.

*Hic est filius meus dilectus in quo placata est
anima mea: ipsum audite.*

Matth. 17.

TIGVRI APVD CHRISTOPHORVM

FROSCHOVER, ANNO

M. D. XXXII.

AD PIVM LECTO- REM PRAEFATIO.

Vi uerè cupis, Lector, uera ac uita Christi philo-
sophia imbui, huc accede. Siue enim spectes
illud Plauti, Pluris est oculus unus, *¶*
auriti decem: siue hoc Socratis, Pluris est au-
ritus testis, quam oculati decem: habes hic tes-
tem, fidei probatissimæ, dilectum Iesu discipulum Ioannem,
tonitruum filiū, qui in cœna illa mystica pectori Dominico ad-
motus, diuina mysteria exactissime & plenissime hausit. A
quo nobis, ita disponente dei bonitate, erudita hæc et sanctis-
sima emanauit epistola, præcipuum Noui testamenti decus:
in qua breuitate mirifica & absolutissima, euidentius & pers-
picatius de pietate Christiana differuit, quam omnes aliæ
omnium sapientissimorum hominum copiosissimi cõmentarij.
In hanc ego pauca hæc cõmentatus, uolui, eruditiores pro-
uocare, ut ipsi proferant meliora: candidatos uero & rudis-
ores iuuare, ut expeditas in sacris agant. Quòd si ipse in
locis difficilioribus aberro, ueniam precor. Nihil enim teme-
re adfero, sed ita prophetare uolo, ut iudicium sit apud sedem
tes. Ideoq; meliora doctus, lubens & uolens cedam. Non
contemno spiritum sanctum in Apostolo dicentem: Spiritus
prophetarū prophetis subiiciuntur. Ceterum si sen-
sero præexercitamenta hæc nostra, pijs
placere lectoribus, dabo & in
Epistolam Pauli ad He-
bræos expositionē.
Tu interim orabis Do-
minum pro me ac Tigurina
nostra Ecclesia.

2. Cor. 4.

ARGUMENTVM

EPISTOLAE.

Deliberatiui generis est Epistola. Nam hoc *Status*
tatur credentes, ut puritate uitae & cha-
ritate fraterna, Christum exprimant. Ini-
tio autem totum Christi negotium paucis proponit. **1**
Deinde ne quis ex redemptione Christi peccandi sibi
(id quod pleriq; tum quoq; solebant) arriperent li-
centiam, docet fidem in Christum congenitam sibi ha- **2**
bere puritatem uitae: ad cuius amorem & studium ue-
hementissime inflammat. Caeterum erant qui curren-
tes in uia Domini remorarentur, haeretici & homines
maligni: hos ergo fugiendos suadet, ut Antichristos,
& annunciate ueritati indiuisse haerendum. Mox **3**
redit, & iterum ad puritatem uitae animat. A qua
deinde ad charitatem transit, adhortans, ut hac fra-
tribus sincere seruiamus, & re ipsa, non uerbis, dili-
gamus. Hic uero interserit quaedam de probandis spi- **4**
ritibus; redit ad charitatem: & fidei ui fideliter excus-
sa, pulchre claudit Epistolam. Fidei enim in superiori- **5**
bus quatuor capitibus, saepe meminerat: unde pro mo-
re apostolico, diligentius ea retractanda erat.

Hisce itaq; oppugnauit, & ueluti ex obliquo sub- *Occasio.*
ruit cum Hebionica & Cerinthiana phalange, pseu-
dochristianos etiam omnes; quorum illi Christum pe-

ARGUMENTVM EPIST.

nitus abnegabant, hi uerò uerbis, imò loquacitate futili Christum quidem referebant, uita autem cacodæmonē. Isti præterea Ioanni ansam scribendi præbuisse uidentur: quanquàm pia senis cura, & Christianæ plebis amor, piissimum Apostoli animum, proculdubio, ad scribendum, uel maxime, impulerunt.

Vsu.

Epistola est nostris temporibus accommodatissima, quippe quæ homines protulere, quorum alij diuinitatem Christi in dubium ponunt, alij uero humanitatem ignorant, & alij rursus sint, qui pietatem metiantur uel humanis commentis, uel ceremonijs, uel suauibus & expolitis de Christiana religione uerbis. Isti autem omnes hac epistola discunt, Christum Iesum uerum esse Deum & hominem. Discunt Christum Iesum unicam & æternam esse orbis salutem: Discunt ueram religionem consistere in fide, uitæ puritate & charitate: non in loquentia, hostijs, aut humanis inuentis.

Argumentum

3

ARGVMENTVM

CAPITIS PRIMI.

Affeuerat se certissima adeo q̄ comperta proferre, nempe Euangelium de Iesu Christo, uero Deo & homine: in quo discamus uitæ innocentiam, & in quo consequamur peccatorum remissionem, si modo peccata confiteamur.

EXPOSITIO.

CAP. I.

Qvod erat ab initio.

Hic est mos Ioannis Euangelistæ, ut serè absq; omni uerborum ambage, sua mox ab ipso auspicietur Deo, ut qui sit omnium rerum initiū conseruatio & finis. Magnam ista gratiã habent, sed & speciem quandam exordij. Nam ueluti benevolentiam ambiens, dicit se nihil noui allaturum, sed id quod fuerit ab initio: neque dubij quicquam, sed negocium longe compertissimum, letum inquam Euangelij nuncium. Idem Porro agit in exordio huius epistolæ, quod egit in sui Euangelij principio. Nam ostendit Christum Iesum, uerū esse Deum, & totius orbis salutem unicam. Et Christum quidem Dominum sine nomine insinuat, quod hominibus diuina natura sit ineffabilis, nomineq; careat. Periphrasæ si autem usus, mira euidencia dixit ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, id quod erat ab initio, hoc est, illud omnium rerum principium & æternum illud bonum, Dei filium, annuntio

EXPOSITIO IN EPIST.

Ioan. 1.

eiamus uobis. Longo enī interuallo repetendus sensus, quem obscurum conturbat hyperbaton. Iam quod in Euangelio suo uerbū dixit, idem hoc loco, Quod erat ab initio, nominauit. Et uerbi quidem significatio augusta est apud Hebraeos. Hi enim uocant $\aleph$ quoduis negocium, rem & causam quamlibet, & propemodum id, quod Germanus infinitam rem expositurus, Das Ding / adpellat. Ita hunc locum significantius fortassis redderet Germanus, Den handel / radt / anschlag vnd dās ding / das von anfang was. Initium uerò siue principium longe alia ratione hīc inducitur, quā apud Mosen in primo. Ibi enim principium ueluti ordinis est, quasi tu dicas, Primo quidē creauit Deus cælum & terram: deinde uerò digessit singula. Quem sanē sensum uides spectare ad sequentia, siue relationem (ut aiunt) habere, non ad superiorem eternitatem, sed consequentem creationis ordinem. Id quod & Hebraica innuere uidentur, quibus $\aleph$ est principium caput & cuiusuis rei exordium. Cæterum hīc uidemus Principium, notam esse periphrasticam infiniti & æterni. Neq; uerò dissimulandū nobis quod scripsit, Erat, & nō potius Fuit: quo certe cauere uoluit, ne quis putaret filiū per incarnationem id esse desisse, quod erat priusq̄ nasceretur ex uirgine. Vnde ipse Christus significatissime in Euangelio dixit, Priusquā nasceretur Abraham $\epsilon\gamma\omega\epsilon\iota\mu\iota$, ego sum.

Ioan. 8.

sum. Quibus sanè omnibus allusum uidetur ad nomen
 Dei τετραγάμματον ἢ ἀνεκφώνητον ἡ ἰηου
 quod sacratissimum Dei nomen illi non ab effectu in-
 ditum est, ut creator, Dominus & omnipotens: sed ab
 essentia. Est enim Deus uita & esse omnium, quia per
 ipsum uiuimus, mouemur & sumus. Act. 17.

Quod audiuius, quod uidimus ocu-
 lis nostris, quod perspeximus, & manus
 nostræ cōtrectauerunt de sermone uitæ.

Hisce iam notatur Euangelij ueritas & certitudo.
 Nam admiranda uerborū uir ac turba auditores tenet
 & urget. Est enī in oratione mirū incrementū. Non sa-
 tis erat quod dixerat, Audiuius, adiicit, Quod uidi-
 mus, nec hoc cōtentus, subdit, Oculis nostris, imò aliud
 grauius iungit, Quod perspeximus, his deniq; omnibus
 super imponit, Et manus nostræ cōtrectauerunt: quæ
 loquutio postrema hyperbolem aliàs sapit: quanquam
 & ad resurrectionis ueritatem poterat referri, quam
 discipulis cōprobauit, rediuiuo corpore ob oculos po-
 sito, & Thomæ contrectandum oblato. Porro nihil Ioan. 20.
 aliud istis omnibus dixit, quàm quod in Euangelio
 istis uerbis expressit, Et conspeximus gloriam eius. Ioan. 1.
 Item Petrus, Non enim arte compositas fabulas sequu- 2. Pet. 1.
 ti, notā uobis fecimus Domini nostri Iesu Christi uir-
 tutem & aduentum, sed qui oculis nostris aspeximus
 illius maiestatem. Sed quorsum pertinet quod sequitur,

EXPOSITIO IN EPIST.

De sermone uitæ? Hic demum absoluitur sententia, et si
planius paulò post claudatur, hic tamè aperitur quod-
nam consilium, quæ res, & quod negotium fuerit ab
initio, quid, inquam, uiderint & audierint Apostoli,
utiq; uerbum uitæ, hoc est, Christū & salutem Euan-
gelicam, uerbū & negotium uiuificū. Est enim sche-
ma Hebraicum. In hoc enim (inquit in historia) uita
erat. Et Paulus, Christus (inquit) mortem quidem abo-
leuit, uitam autem in lucem produxit, & immortali-
tatem per Euangeliū. Quin audiamus ipsum sese ex-
ponentem autorem.

Ioan. 1.

2. Tim. 1.

Et uita manifestata est, & uidimus,
ideo testamur, & annunciamus uobis
uitam æternam, quæ erat apud patrem,
& manifestata est nobis.

Epanaphora est iuncta Ephexegesi. Redit enim ad
sese, ut se de sermone uitæ dilucidius expediat, Vita
(inquit) manifestata est, hoc est, uerbum caro factum
est, ipsumq; Euangelij mysterium orbi reiectum est.
Vidimus, repetit ad maiorem euidentiā. Etiam testa-
mur, καὶ inferentis nota est. Ideo testamur. Sic Ioan. 1.
In principio erat uerbum: & uerbū erat apud Deum,
& Deus erat uerbum. Nam postremum, Et, conclu-
dentis est particula, non coniunctio copulatiua. Seruit
enim duobus medijs unica illatio: ad hunc modū, Deus
infiniteus est, ab initio, id est, ab æterno subsistens. Ver-
bum

bum est à principio, ergo uerbū Deus. Huic seruit posterius, Et uerbum erat apud Deum, quod enim Deo unitum (πρὸς τὸν θεόν, πρὸς cōmissuram significat) cum Deo sempiternum sit oportet, adeoq; Deus ipse. Sed uerbum est apud Deum: ergo uerbum Deus. Hoc exemplo uides, Et, commode & uerè poni pro illationis particula ergo aut simili quapiam. Sed quid orotestaris Apostole, qualis est ista tua contestatio? Respondit: Annunciamus uobis uitam æternam, id est, prædicamus uobis Christum Iesum, per quem orbi restituta est uita æterna. Siquidem in Euangelio dixit, Hæc est autē uita æterna, ut cognoscant te solū Deum Ioan. 17. uerum, & quem misisti Iesum Christū. Hic erat apud patrem: Nam uerbum erat apud Deum. Et manifestata est nobis, id est, Verbū caro factum est, & habitauit in nobis. De qua re pluribus disserit Paulus in Phil. 2.

Quod uidimus & audiuius annunciamus uobis.

Hactenus quidem totus sermo suspensus fuit, nunc Longum demum absoluitur sententia. Quasi dicat, Id inquam hyperbæ æternum bonum, quod audiuius, uidimus & peruidimus, annunciamus uobis, nempe, quòd hominē Deus induerit, quòd nobiscum conuersatus sit, & quòd uitam mortuo mundo restituerit. Verum hoc paulò copiosius edisserit sequentibus.

Hinc uerò liquet quanta sit Christianæ philosophiæ

Christianæ
religionis
ueritas.

EXPOSITIO IN EPIST.

autoritas, quantamaiestas, quanta rerum gestarū ue-
ritas. Nulla est scientia, nulla religio, professio nulla,
quæ Christianæ æquari possit. Illæ enī rebus nituntur
dubijs, ratiocinationibus humanis, uanis stultorum &
uanorum hominum testimonijs. Nostra autem undiq;
sibi constant, quadrant, & robore quodam compacta
sunt, ut nemo nisi stultissimus quisq; dubitarit.

Quomo- Videbatur & hoc obiter monendum, ista Apostoli
do uisum uerba, Quod uidimus & audiuimus de uerbo uitæ,
uerbum nō pugnare cum istis locis, Deum nemo uidit uuquam.
uite. Et cum hoc, Neq; uocē eius unq̄ audistis, neq; speciem
Ioan. 1. uidistis. Discipuli enim non uiderunt aliud quā hu-
Ioan. 5. manitatem adsumptā, diuinitatem nō uiderunt. Quia
uero Deus humanam induerat naturā, hinc dicunt se
uitam uidisse, hoc est, Christum incarnatum, qui iccir-
co uita sit fidelium, quod Deus. Est itaq; in uerbis Al-
lœosis, qua consuetus ordo commutatur, propter ali-
quam affinitatem & uicinitatē. Poterant & per hy-
perbolen excusari. Quid quod totus orationis status
non tam ad ipsam Christi Dei personam, quā Euan-
gelij negocium poterat referri? Ut hic sit sensus: Præ-
dicamus uobis Iesum Christum Dei filium, uitam &
redemptorem mundi, & quæcunq; de eo prædicamus
uerissima scimus esse & probatissima.

Redimus iam uisuri quis sit fructus, aut quæ sit ratio
huius annunciationis? sequitur itaq;

Vt &

Vt & uos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & filio eius Iesu Christo.

Hic est fructus huius annunciationis & Euangelij, quod ij qui suscipiunt testimonium & credunt, unum sunt cum patre & filio, id est, scedere Deo iunguntur & cōsortes efficiuntur uitæ æternæ. Sed agere introspiciamus singula penitius, Principio quidem, quod uidimus (ait) annunciamus uobis, ut & uos societate habeatis nobiscum. Quibus sanè uerbis omnem à se purgat dominij & quæstus suspicionem. Quasi dicat: Annunciamus uobis salutaria, non quod dominiū cupiamus, aut opes uestras ambiamus, sed ut uestræ cōsulatur salutis. Cupio enim uos esse collegas & coheredes illius æterni boni. Ut primo hoc membro nihil aliud uoluerit Ioannes, quàm quod in Cor. Paul. istis uerbis insinuat, Non quod dominemur uobis nomine fidei, sed socij & adiutores simus gaudij uestri. Videntur autem metaphoræ esse desumptæ ab ijs, qui in hereditatem aut functionem quampiam alios quoque admittunt: qua in re tantum abest, ut sua querant, ut magis sua alijs communicent. Et Græce est κοινωνία, quæ etsi uaria significet, hic tamen, cogentibus circumstantijs, aliud nihil est, quàm communio, familiaritas, amicitia & societas. Sequitur, Et societas nostra sit cum patre, &c. Nihil egregij dixisset superiori membro, si humanam

EXPOSITIO IN EPIST.

Ioan. 17. tantū intellexisset societatem, splendidius igitur subdit, Vt inquam societate habeamus cum ipso Deo. Sic enim & alibi orauit: Non pro eis autē rogo tantum, sed pro omnibus qui credituri sunt per sermonem eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, & ubi ego sum, ibi sint mecum, & uideant gloriam meam, &c. Itaq; societas hīc quoq; pro pace, cōcordia, consensu, amicitia & fœdere sumitur, quo Deo unimur nō substantia, sed amicitia & participatione. De qua in Corinthijs ita scripsit Apostolus, Fidelis Deus, per quem uocati estis in consortium filij ipsius Iesu Christi Domini nostri.

1. Cor. 1. Et hæc scribimus uobis, ut gaudium uestrum sit plenum.

Ioan. 16. Veluti clausula est ad superiora: quasi dicat, Neque uero istis omnibus aliud specto, quā ut conquiescant conscientie uestræ. Fide autē paratur animi tranquillitas & gaudium, externis non item. Consulatur Pauli locus ad Hebr. 9.

Et hæc est annuuciatio, quam audiuis-
mus ex ipso, & annunciamus uobis.

Hactenus Christi negociū paucis, sed quantū instituto suo satis, perstrinxit, ostendens, pro more apostolico, uitā in Christo esse redditā. Nunc propius ad suū descendit institutum, ac docet hæc Christi uita nō tradi licentiam

di licentiam peccandi, sed magis uitæ puritatem: Et hæc (inquit) est annunciatio. ἐπαγγελία expositio est siue narratio & denunciatio, alij promissionem exposuere, atqui prior lectio huc magis quadrat, Et hæc (ait) est denunciatio, Das ist der antrag/ die erforderung/ vnd anmütung/ quasi dicat, Audistis qualem sese nobis Deus exhibuerit, quomodo in filio restituerit peccato amissam uitam, & quod uocari nos in consortiū dilecti sui filij, nunc ergo quid is à nobis uicissim exigat, percipite, istud nimirū, quod & prædicamus, nempe,

Quod Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ.

Hiscæ iam tradit doctrinam de puritate uitæ. Deus (inquit) sanctus est & purus, qui ergo Deo cohabitare aut illi foedere adherere uelit, purificetur oportet. Atqui istud nulla præstabit carnis impotentia, nulla hominis uirtus: proinde filiū nasci oportuit, qui corruptum peccatis mundum sanaret, & innocentem uitam orbi commendaret. Ideoq; quotquot istud Dei negotium intellexerunt, innocentie student, quippe qui senserunt Deum esse sanctum & sanctimonie amatorem. Ita scriptum est, Ambula coram me, & esto integer. Et alibi, Sancti estote, quia & ego sanctus sum. Gene. 17.
 Item, Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo? Innocens Leuit. 20.
 manibus, & mundo corde, &c. Et iterum: Quis potest Psal. 14.
Psal. 23.

EXPOSITIO IN EPIST.

terit habitare cum igne deuorante? Isaia 33. Ex quibus prophetarum locis hæc Ioannis desumpta uidentur. Porro Deum appellauit lucem, certe secundum similitudinem non secundum substantiam. μετὰ φῶς itaq; lux est Deus. Luce enī nihil pulchrius, amoenius, purius: ita Deo nihil mundius aut præstantius. Tenebris contra nihil tristiū, squalidiū, impuriū & fœdiū: & peccatis ac erroribus quid oro tetrius aut horribilius? Iam ergo (annotatis istis) certus & perspicuus erit allegoriæ sensus: Allegorica enim sunt sequentia. Et allegoria est perpetua metaphora.

Si dixerimus quod societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & ueritatem non facimus.

Hæc inquam aduersus istos dicuntur, qui Deum se nosce dicunt, factis aut negant. Si (inquit) nomen & fœdus Christianum uerbis magnificis ultro citroq; iactauerimus, interim perseuerauerimus in erroribus, flagitijs & carnalibus desyderijs, hypocritæ sumus, pessimi homines optimarū rerum simulatores. Quod enim consortium (inquit Apostolus Paulus) iusticiæ cum iniusticiâ? aut quæ communiō lucis & tenebrarum? His consentiunt uerba saluatoris in Euangelio

2. Cor. 6. *dicentis, Quid autem dicitis Domine Domine, & non facitis quæ dico? Veritatem autem facere, est fidelitatem, & id quod audis aut profiteris, re ipsa præstare.*

Math. 7. *Quod*

IOAN. CANONICAM §

Quòd si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce, societate habemus inter nos mutuam.

Peculiare est Ioanni, per antitheses & membra contraria, eandem efferre rem, certe ut res alioqui preclaras, clarius proponat auditoribus: & infigat altius. Sic in Euangelica historia, Qui credit (inquit) in eum non condemnatur: qui uero non credit iam cõdemnatus est: quia non credit in nomen unigeniti filij Dei. In hoc exemplo uides ter eandem rem ingeri, sed subinde clarius & euidentius. Pari elegantia & euidentia eadem res hìc quoq; repetitur. Ceterũ ambulamus in luce, qui innocentia studemus, Ioannis 3. Deus est in luce, id est, Deus absolute purus est & sanctus. Nostro itaq; modulo, ita ambulamus in luce, sicut Deus est in luce. Ille enim ipsa lux est & puritas. Nos ab ipso illuminamur, & illuminati, nihilo minus homines et peccatores sumus. Qui ergo nõ ambulamus secundũ carnem, sed secundum spiritum, societatem habemus inter nos mutuam. Proculdubio, ut cum Deo sumus fœdere nexi, ita inter nos ipsos quoq; coheremus uinculo charitatis. Ioan. 3.
Ioan. 1.
Rom. 8.

Et sanguis Iesu Christi, filij eius, emũdat nos ab omni peccato.

Digreditur ab instituto suo, & differit de peccato

EXPOSITIO IN EPIST.

rum remissione. Auspicatur autem ab Antypophora, ut omnia probe cohereant. Nam cum Deus immaculatus sit & lux purissima, nos uero in peccatis geniti, nihil nisi malorum lerna simus, uideri poterat neminem mortalium, cum Deo tam sancto societate uniri, nec quemquam pure uiuere, posse. Ei itaque obiectioni occurrit Ioannes, & dicit: Sanguis filij Dei emundat nos ab omni peccato. Ut sit sensus, Si quis nostras spectet uires alienissimi erimus ab amicitia Dei, neq; quisquam inuenietur non pollutus: aliud porro spectandum, gratia uidelicet diuina, qua salui facti sumus per filium Dei, per quem habemus aditum ad

1. Cor. 6. Deum, per quem & abluti sumus (ut Paulus ait) & sanctificati & iustificati. Iam ut haec Paulina miram habent Emphasim, sic haec Ioannis admirabiliorem. Sanguis enim Christi, passio est, hostia & mors Christi: Ea fortassis contemni potuisset, nisi addidisset, Filij eius. At morte Christi filij Dei, nihil uidit orbis uel magnificentius uel admirabilius, deniq; nullum aliud malagma, omnibus peccatorum uulneribus medendis, praesentius. Hinc Baptista quoq; Ecce (inquit) agnus Dei qui tollit peccata mundi. Peccatum, inquam, dixit is, numero singulari τὴν ἁμαρτίαν, non peccata, eoq; plus quiddam expressit, quam si dixisset Peccata. Per peccatum enim omne id intellexit, quod peccati nomine censeretur, siue id capitale sit, siue minus.

Genus

Genus itaq; pro omnibus posuit speciebus, synecdocha quadam. Iam si peccata dixisset numero pluratiuo, potuisset cogitari certa siue numerata dumtaxat ablata esse, non omnia: ideo peccatum utrobique dixit, & intellexit omnium peccatorum colluuiem, non unius hominis aut etatis, sed omniū & hominum & temporum. Cuius equidem rei certissimas notas utrobique etiam subdidit, hic, Emundat nos ab omni peccato: in historia uero, Qui tollit peccatum Mundi: Sed mundus ad omnes, & ad omnium refertur etates, non ad certum uel hominum uel peccatorum numerum. Plura in Roma. cap. 5. & 1. Pet. 3. Blasphemias enim in sacrosanctū Dei filium eiaculantur, qui docent Christum, uel pro originali peccato tantum, uel pro ueterum delictis tantum, uel pro aliquibus peccatis tantum, & non etiam pro omnibus omnium temporum peccatis, perlitasse.

Si dixerimus peccatum nō habemus, nosipfos fallimus, & ueritas in nobis nō est.

Alia est occupatio: quasi dicat, Neq; est ut quisquam hic elabatur, & suam iactitet munditiā: aut ita se lustratum existimet, ut peccatum nō habeat. Nam nemo est mortalium qui mundatione Christi non egeat. Nemo est qui uiuat (inquit scriptura) & non peccet. Omnes peccauerunt & destituuntur gloria Dei: ergo oēs Rom. 3.

EXPOSITIO IN EPIST.

purificatione opus habemus. Hæc aduersus Nouatianos nos & Catabaptistas fortissima & lætalia sunt iacula. Quòd autem in 5 cap. dicit, Omnis qui natus est ex Deo, nō peccat: expediemus cum expositione cōperuenerimus. Nos ipsos fallimus.) Mire eleuat uanantiam istorū spē, qui se iustos esse credūt: aut certe per Christum ita mundatos, ut nihil reliqui sit peccati. Et iterū mire deprimit istorum cristas cum subdit, Et ueritas in nobis non est) hoc est, nihil ueræ religionis, nihil pietatis, in nobis est, οὐδ' ἐπ' ὑμῶν. nihil solidi, nihil sani.

Si cōfiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est, ut remittat nobis peccata nostra, & emūdet nos ab omni iniquitate.

Contrario membro (more suo) rem penitius animis fidelium figit, & docet confitentibus conferri peccatorum remissionē: cæterū peccata hīc esse agnoscenda siue confitenda. Cōfitentur autē peccata sua, qui infirmitatē suā agnoscentes, totos sese Deo subiiciūt, de suis uiribus desparāt, & ab unica Dei gratia pendent. Hic uero Deus fidelis est & iustus, πισὸς καὶ δίκαιος, τὸν οὐκ ὀφείλει, qui quæ pollicebatur, præstet. Pollicitus est autem pœnitentibus peccatorum remissionem Psal. 31, & Ezech. 18, Isaiæ item 1. Accirco fide in-

Iusticia.

dubitata præstabit. Iusticia itaq; hoc loco non accipitur pro ea uirtute, qua emunctim æquum discernimus ab iniquo, sed pro constantia & ueritate, Est enim fides

dei

dei iuncta uelut expositio, uidelicet ne quis per im-
 prudentiã intelligeret fiduciam: sed magis ueritatem.
 Ita sepe uidemus precari prophetam, In iusticia tua Psal. 110.
 libera me. Item, Iudica me secundum iusticiam tuam.

Alibi uero, Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia Psalm. 128.
 non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Iusti-
 cia itaque Dei in istis locis ueritas Dei est, qua pactis
 stat, idq; quod dicit, facit. Ab omni iniquitate. Etsi in-
 dies peccauerimus, ipse tamen Dei filius sempiterna
 est hostia. Vana itaq; & impia est merx Romana, in-
 dulgentiæ, absolutiones, missæ, confessiones, & si quid
 aliud est eius generis.

Si dixerimus, non peccauimus, mens-
 dacem facimus eum, & sermo eius non
 est in nobis.

Eandem rem tertio iam infert κατ' αὐξήσιον. Nam
 inexpiabile scelus est, si peccatū tuū dissimules. Que
 enim sanitatis spes apud eum fuerit, qui uulnus peri-
 to medico retegere nolit? Mendacem itaque facimus
 Deū, non quòd æterna ueritas mentiri possit: sed quòd
 nos ueritati Dei non credentes, ipsa re testamur,
 quòd Deum non credimus uera dixisse. Si enim cre-
 dimus Deum ueracem, qui sit, ut peccata nostra non
 agnoscamus? Is enim dixit, Omnis homo mendax. Iam Psal. 115.
 si uerum dixit Deus, certè non est iustus, non est intel-
 ligens, nō est requirens Deū. Sermo itaq; eius uō est in

EXPOSITIO IN EPIST.

uobis, qui infirmitatem non agnoscimus. Λόγος uerbum uel sermo, ponitur pro religione uel ueritate Dei, Syn forcht/erkantnus vnd frafft. In superiori enī membro dixerat, Et ueritas in nobis non est.

ARGUMENTVM CAP. II.

Hortatur nomine fidei, ad uitæ puritatem, charitatem mutua, & multam uigilantiam, eò quòd antichristi multi sine, quorum artes euitare possint, si doctrinæ spiritus sancti indidisse hæserint.

CAP. II.

Filioli mei hæc scribo uobis ne peccetis.

Rom. 30

Initium capitis secundi pertinet ad finem capitis primi. In eo enim dixerat, Si dixerimus non peccauius, mendacem facimus eum. Nunc igitur diluit quod obijci potuerat, Si igitur ueritas Dei nostro commendatur mendacio atq; peccato, peccemus itaq; ut ueritas Dei nostris grandescat peccatis. Respondet ergo Ioannes, & ait, Ista uero non in hoc scripsi, ut ad peccandum incitarem, sed in hoc potius scripsi, ut à peccando retraherem. Pluribus id negotij exponit Paulus in Roma. cap. 3. & 6: ex eo si copiosiora uelis, pete. Filioli.) Specimen est apostolicæ lenitatis, & exordioli formula quedam, admodum blanda, quæ paternum spirat amorem, longanimitate & benignitate nobis imitanda.

Et si quis peccauerit, aduocatum habebimus

habemus apud patrem, Iesum Christum
iustum.

Iam uerò cum exigis, Apostole, ne peccemus, rem
perfecto exigis homini impossibilem, utpote qui totus
ex peccatis consutus, nihil nisi peccare possit. Si igitur
peccauerimus, an' ne protinus desperabimus atq; pe-
ribimus? Hic Ioannes per occupationē: Et si quis (in-
quit) peccauerit, aduocatum habemus apud patrem.
Neminem (inquit) desperare uolo. Neminem enim re-
ijcit, ad se redeuntem, diuina bonitas. Neminem à se
pellit, modo sanctè & solida fide accedat. Id quod
aliàs multis euangelicis historijs proditum est, impri-
mis historia de Maria Magdalene, de Latrone in ex- Luce. 7.
tremo supplicio ad gaudia Paradisi uocato, de Za- Luce. 23.
chæo, Matthæo & Petro. Huc pertinent & illæ euan- Luce. 19.
gelicæ sententiæ, Non ueni uocare iustos, sed pecca- Matth. 9.
tores ad pœnitentiã. Qui sani sunt medico opus non Matth. 25.
habent: sed qui male habent. Itē, Venite ad me omnes Matth. 9.
qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Matth. 11.
Sed agè excutiamus singula diligentius: Aduocatum
(inquit) habemus apud patrem, Græce παράκλητον De Parac-
λήτορι. ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα. Παράκλητος autem, au- cleto.
ctore Budæo, non modo hortor, sed etiam oro signifi-
cat; item pro alio precator interuenio, ut aduocatus
& patronus. Vnde παράκλητος dictus aduocatus
& fautor, qui alicuius causam agat apud iudicem,

EXPOSITIO IN EPIST.

non uerbis tantum, sed qui seipsum interponat media-
 torē & obsidem: apud Germanos, *Ser vertrostet/
 vnd dem rechten wil gnüg thun*. Talem dicit Io-
 annes esse Christū, nimirū per metaphorā quandam,
 aut Ethopœiam, aut per Prosopopœiā. Est aut Etho-
 pœia imitatio morū alienorū. Prosopopœia uero per-
 sonarū fictio. Ioannes itaq; de remissione peccatorum
 per Christū collata, agens, fori expressit morem: iudi-
 cum, patronorū & reorum referens personā: quasi
 scilicet pater aut ipsum numen iudex sit, Christus uero
 aduocatus uel patronus, & peccatores siue hominum
 genus, rei. Attamen ista, re ipsa, aliter se habent, ita ta-
 men præscribuntur, ut allusionibus docti, diuina &
 spiritualia rectius & facilius intelligamus. Nam nullū
 est in cœlo forū iudiciale, nullæ sunt lites, aut accusan-
 tium & defendentiū altercatiōes. Quo magis miran-
 dum est, quæ istos agat dementia, qui diuorū interces-
 sionē pbaturi, similitudine patronorū, corā iudice aut
 principe defendentiū reos, abutuntur? Cōducit equi-
 dem, non eo inficias, aduocatus, sed non quilibet. Ha-
 bemus aut aduocatum certum ac definitū à Deo, qui
 intercedat, ipsum inquam Dei filium Iesum Christum
 iustū. Talis enī decebat, ut esset nobis pōtifex, sanctus,
 innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, &
 sublimior cœlis factus, cui nō sit quotidie necesse prius
 pro proprijs, deinde pro populi peccatis, offerre. Nam
 id fecit

Exvßwß

αβωε

Hebr. 7.

id fecit semel, cum se ipsum obtulit. Manet autem in æ-
 ternum, & proinde ἀσπαράξατορ (hoc est, incōmu-
 tabile, & quod successione nō transmigret ad alium)
 habet sacerdotiū: eò quòd absolutissime seruare pos-
 sit, omnes, qui per ipsum accedunt ad Deum: sem-
 per uiuens, in hoc, ut interpellet pro illis. Hæc penè
 omnia ex Paulo hūc transcripsimus. Ex quibus æsti-
 mare licet, quæ tantopere Diuorū intercessionem im-
 petamus, certè quòd intercessionis beneficium & ne-
 gotium solius sit Christi iusti & sacerdotis æterni.

Et ipse est propitiatio pro peccatis no-
 stris: non pro nostris autem tantum, sed
 etiam pro totius mundi.

Adiunguntur hæc à sanctissimo Euangelista, paucus-
 la quidem, sed sacrosancta, ad maiorem euidentiā
 & claritatem: ne quis putaret unū atq; alterum pec-
 catum sublatum, non omnia: & eius rei gratia existi-
 maret Christū nō esse semper & propter omnia pec-
 cata cōpellandum. Sanè Christus (inquit) semper no-
 bis aduendus est, quippe cū sit ppitiatio pro peccatis
 nostris, nec pro nostris tantum, sed pro peccatis totius
 mundi. Verum annotauimus huius generis & alia in
 cap. i. Græcanica autē hoc in loco sunt augustissima, Christus
 ἡ αὐτὸς (inquit) ἰλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν propitia-
 τῶν ἡμῶν, quæ quidē multo exactius intelligemus, si non-
 ulla huc ex. 3. ad Ro. ca. trāscripsimus. Ea sunt, Oēs

EXPOSITIO IN EPIST.

peccauerunt & destituuntur illa Dei gloria. Iustifican-
 cantur autem munere fauoris eius gratuiti, idq; bene-
 ficio redemptionis, quæ contigit nobis per Iesum Chri-
 stum, quem Deus (uelut orbi unicum sydus) proposuit
 ἰλασῆριον, Quod interpretarunt propiciationem. Vt
 ergo, quod uolumus, dicamus, ἰλασῆριον deriuatur
 (ni fallor) ab ἰλασκῆριον, quod est litare siue placare
 & Deum benignum facere. Hinc uero est ἰλασμός
 (quo usus est hoc in loco Ioannes) quod per litationē
 significat, sacrificium, satisfactionem, placationem &
 conciliationē. Est itaq; Græcanicæ uocula multo ma-
 ior uis, quàm Latini exprimamus. Præterea apparet
 Paulum Apostolum hac uoce alluisse ad Hebræorum
 propiciatorium, quod illi uocant כפרת. Nam כפר
 est remittere & expiare. כפר aut expiatio, redem-
 ptionis præcium & sanctificatio. Christus ergo is est,
 in quo patri complacitum est uniuersam inhabitare
 plenitudinem, & per eum reconciliare cuncta erga
 se, pacificatis per sanguinem crucis eius, per eundem,
 siue quæ in terra sunt, siue quæ in cœlis. Coll. 1. Recte
 itaq; & Petrus clamauit, Non est in alio quoquam sa-
 lus: nec aliud est sub cœlo nomen datum hominibus in
 quo oporteat nos saluos fieri. Hæc autem subruite no-
 bis, si potestis, ô uos Pontificij, qui neglecta hac unica
 & æterna salute, indulgentias, pœnitentiales satisfa-
 ctiones, & missas, impie impijssimi uenditis. Nam uel
 hisce

Act. 4.

hisce locis conuicti, blasphemia uos liberare non poteritis.

Et per hoc scimus quod cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui discit, noui eum, & præcepta eius non seruat, mendax est, & in eo ueritas non est.

Admodum docte ad sese redit Apostolus, & occupatione rhetorica consequentia nequit superioribus. Ab eo enim loco, Et sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato, digressus, obiter disseruit de peccatorum remissione, altera Euangelij parte. Nunc uero redit, & de puritate uitæ, altera Euangelij parte, exhortatione continuat. Occupatione autem (ut monuimus) orditur. Siquidem audiuimus, Christum Iesum sacrificium esse pro peccatis nostris, nec pro nostris tantum, sed pro peccatis totius mundi. Vnde iterato impius colligere potuisset, Impune ergo & libere peccabo, quando iam olim ea sint abolita peccata, quæ ego nunc quidem facio, aut in posterum patraturus sum. Hæc autem est omnium impiorum protrita obiectio, qui protinus atque discunt, unico Christi sacrificio, tolli peccata mundi, suas illas blasphemias eiaculantur. Sed Apostolus, Et per hoc scimus (inquit) quod cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Hoc est, Ea est Christiani hominis nota certissima, si legi diuinæ noctes atque dies insumpserit, si innocentia

EXPOSITIO IN EPIST.

Et sanctimoniam studuerit. Locus est à causis. Est autem Christum cognoscere, re ipsa Christianum esse. Exemplo fiet res dilucidior. Qui dicit (ait Ioannes) noui eum, hoc est, si quis iactarit se Christianum esse, et se intelligere Christum totius orbis esse salutem: interim uerbum Christi contemnit, is in tenebris agit: quod si impuram uitam uiuit, perfecto hypocrita est, et nulla in eo ueritas est, nihil solidi, imò nullus in eo Deus est. Quam sententiam Germanus feliciter fortassis redderet ad hunc modum, *Vñ verhat kein rechte verrichtung mit Gott.*

Qui autem seruat sermonem eius, uerè in hoc charitas Dei perfecta est.

Idem est sensus huius membri qui et prioris. Nemo tamen ταυτολογίαν foedum orationis uitium committi putauerit. Nam in 1. cap. annotauimus, id quod per integram epistolam et omnia Ioannis scripta unice obseruari uolumus, Ioannem creberrime uti adeoque delectari contrarijs inter se membris, componendis. Id quod hic quoque fecit. Negatiuam praemisit, sed affirmatiuam hic subiungit. Porro charitas, ἡ ἀγάπη, accipitur à Ioanne pro amicitia, religione et coniunctione. Ut sit sensus, Ceterum qui sermonem eius seruat, et innocentiae studet, hic uerè pius est, hic uere Deo foedere et amicitia iunctus est, *Der ist mit Gott recht vereint.* Sic audiemus in quarto, Charitatem Dei sumi pro uera religione. Sequitur.

Pet

Per hoc scimus, quòd in ipso sumus.

Dubia est sententia. Nam referri potest non tam ad consequentia, quàm præcedentia. Quòd si referas ad præcedentia, iam ueluti Epiphonema et clausula quedã rhetorica erit: ac si tu dicas, Ex istis uero liquet, quòd qui Christiani sunt, pie quoq; uiuunt. Atq; ita poterat & Epanalepsis uideri, ad illud inquã respiciens, quod præcesserat, Et per hoc scimus q; cognouimus eũ. Idem enĩ nũc repetit post p̄bationẽ, et dicit, Per hoc scimus, q; in ipso sumus. Et quod paulò ante dixit, Quòd cognouimus eũ: id hoc loco clarius effert, Quòd in ipso sumus, id est, quod ipsi uerè adhæremus, q; illi societate et amicitia iuncti sumus. Quòd si referas ad cõsequentia, iam hic erit sensus, Si uitam nostrã ad Christi exemplum cõposuerimus, per hoc inquã sciemus, q; in ipso sumus. Sed quò interim referemus quod p̄tinus sequitur, Qui dicit se in eo manere? Magis itaq; mihi probatur prior sensus, qui hæc nectit superioribus. Iam enim sequitur separatum argumentum.

Qui dicit se in eo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.

Aut à Cõnexis, aut ab Exemplo ducit argumentum. Cuius hic est sensus, Quicũq; Christiano se noie uendat, is & à Christi exemplo pendere debet. Qui enĩ Platonici dicũtur aut Cynici, magistrorũ dogmata & exẽpla impẽse sectãtur. Si igitur Christiani sumus, agẽ Christus Christũ quoq; magistrũ uita et moribus imitemur. Est exemplũ.

EXPOSITIO IN EPIST.

enim hîc nobis à Deo datus sapientia, uitæ magister,
 & uiuum pietatis exemplū, ut eius conuersatione in-
 stituti, sanctam agamus uitam. Hinc in Euangelio dicit
 Christus, Exemplum dedi uobis, ut quemadmodū ego
 feci, sic uos faciatis. Hinc etiā ueteres dicebant, Omnē
 Christi actionem, nostram esse institutionē. Non quòd
 aquam protinus uertas in uinū, aut quadraginta die-
 rum curriculum ieiunio & inedia superes. Nam ea
 quibus diuinitatem demonstrare uoluit, sub hanc rea-
 gulam non cadunt: sed ea quibus fidem nobis cōmen-
 dauit, charitatem & innocentiam. Itaq; pari etiā tro-
 po expeditur, quod alij hîc intricatissime inuoluunt,
 fieri non posse, ut quisquam mortalium ita ambulet,
 sicut Christus ambulauit. Nam pro nostro modulo &
 iuxta uim gratiæ nobis à Deo datæ, ita ambulamus, nō
 utiq; filio Dei æqualis: sed quantum à Deo nobis con-
 ceditur. Neq; uero & de hac re hîc disputatur: sed do-
 cetur uitæ integritas: quandoquidē Christus, qui Chri-
 stianorum sit architypus, integritatem sua nobis uita
 commendarit: unde iam consequatur, indecorum esse,
 si quis ex illius familia, nomine quidē Christiano de-
 coretur, interim Christo, uita & moribus nō respon-
 deat. Obseruabis hîc quoq; Ambulandi uerbū ad mo-
 rem Hebraicum, pro conuersandi modo, esse usurpa-
 tum. Item Apostolum hisce uerbis, Qui dicit se in eo
 manere, alluisse ad ista saluatoris uerba, Qui diligit
 me

Ioan. 13.

Ioan. 2.

Matt. 4.

Ioan. 14.

me sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus & mansionem apud eum faciemus.

Charissimi, non præceptum nouum scribo uobis, sed præceptū uetus quod habuistis ab initio, Præceptum uetus est sermo, quem audistis ab initio.

Hoc autem de puritate & integritate uitæ præceptum, ipsa uetustate, argumento plausibili, & à pronuntiatis petito, commendat. Deniq; purgat se generali illa suspicione, qua nonnulli Apostolos reddebant inuisos, quasi euangelica prædicatione rebus nouis studerent. Ideoq; dicit: Cum ad innocentiam uitæ hortor, & sanctum filij Dei exemplum propono, nihil noui propono, sed id prorsus, quod habuistis ab ipso statim religionis initio. Nempe, Præceptum uetus est sermo, quem audistis ab initio. Sic enim ipse sese exponit. Sed uerborum hic est ordo & sensus, Sermo ille, id est, illa prædicatione, quam audistis ab initio per legē & prophetas, hoc ipsum præceptū est, quod iam nunc proferimus. Tota enim scriptura sacra fidem tradit, innocentiam & charitatem. Et Christus in Euangelio, *Matth. 22.* Dilige (inquit) Dominum Deum tuum ex totis uiribus tuis: & proximum sicut te ipsum: In his autem duobus mandatis pendent lex & propheta. Quòd si (inquis) idem est præceptum, eadem doctrina, priusquàm

EXPOSITIO IN EPIST.

nasceretur Christus, & posteaquam natus est, eadem.
 Quid ergo nascendo nobis contulit?

Rursum, præceptū nouū scribo uobis,
 quod uerū est in ipso, idem uerum est &
 in uobis: quia tenebræ præterierunt &
 uerum lumen iam lucet.

Ἐπινοήσις est, quam Latini dixere correctionē:
 cuius sensus est. Est equidē Christiana prædicatio, noua
 prædicatio. Sed qua parte? aut quomodo dicetur
 noua? Quod uerum est in ipso (inquit) idem uerum est
 & in nobis: quæ sententia in Græca ueritate paulō
 dilucidior (ὁ ἐστὶν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν ὑμῖν) &
 tamen propter breuitatem satis obscura est. Copiosius
 ergo ad hunc modū reddenda, Deniq; uouum præce=
 ptum scribo uobis, nouū inquam ea parte, qua omnia
 in filio uera sunt, & per hunc etiam in nobis ueriora
 quàm hætenus certiora & perfectiora. Hoc enī pro=
 fuit Christus, quòd ipse omnibus satisfecit, umbras &
 typos antiquauit, corpus (ut scriptura ait) & ueritas
 rerum omniū. Lex (inquit Ioannes) per Moſen data
 est, gratia & ueritas per Iesum Christum exorta est.
 Veritatem autē & nos facimus, qui spiritu Christi im=
 buti præcepta Dei diligimus. Huc pertinent sequens
 ἀτιολογία, qui tenebræ prætereūt, & uerū lumen
 iam lucet. Lumen istud Christus est, spiritus & fides in
 cordibus fideiū. Christus autem umbras legis dūscuſ=
 sit. Fides

Coll. 2.

Ioan. 14.

Ioan. 1.

fit. Fides item tenebras carnis & errorum propellit. Hæc autē orbi contulit Christus, proinde præceptum, hoc est, mandatū & prædicatio Christi, noua dicitur.

Qui dicit se in luce esse, & fratrem suū odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & offendiculum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat, quia tenebræ occæcauerūt oculos eius.

Rara eruditione & supra modum admirabili ratione, totam iuter se connectit orationem, qui hactenus harenam sine calce nonnullis recensuisse uidebatur. Nunc enim occasione sumpta à lumine, iterum à connexis ducit argumentum, & charitatem, potissimam Christianorum notam, & alterum huius epistolæ statum, ingerit, quem tamen in cap. 3. & 4. latius persequitur: hic enim obiter eam perstringit, docens Christianam religionē, ut puritate uitæ, ita & mutuo amore, constare. Vtitur autē suo iterum Idiotismo, qui peculiaris est auctoris cuiusuis dicēdi genius: Nam pro ardore suo nimio, eandem rem diuersis & geminatis membris effert. Qui (inquit) dicit se in luce esse.) Hoc est, qui lucem euangelicam & Christum sibi illuxisse fatetur. Nam allusit ad illud Ioannis octauo, Ego sum

Charitas.

EXPOSITIO IN EPIST.

lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris. In tenebris est, usque adhuc) id est, etiam dum, etiam si grandia iactitet. Schema est Germanico respondens, Es ist nit/ vñ ob du noch einist so vil Flapperist. Et offendiculum in eo non est.) Quemadmodum is nō impingit, qui in luce ambulat. Sic is nō impingit, qui ad lucem Christi uiuit. Aut certe. Vita sua nemini est offendiculo. Et in tenebris ambulat.) Incrementum est & similitudo. Et tenebrae obcaecarūt oculos eius.) A corpore ad animū, per metaphoram, deflectit significationem. Per tenebras enim intellexit carnis caliginem, inuidiam, iram & odium. Hæc occæcant homines, ut quod rectum est, non uideant. Simili allegoria usus est etiam Christus Matth. 6.

Scribo uobis filioli, quòd remittuntur uobis peccata, propter nomen eius.

Epanaphora est, quia enim dixerat se non studere rebus nouis, iccirco eò redit, & breui quadam periocha colligit potissima euangelicæ doctrinæ capita: omnibus cum hominibus tum ætatibus congrua: quasi dicat, Quod olim docui, idem nunc repeto: ut, inquā, uideatis me uobis antiqua & sancta, & præcipua, & diuina: nō humana, aut nupera, aut noua tradere. In initio, quòd peccata nobis remittuntur, non propter iusticiam nostram, sed propter nomen, gratiam, bonitatem, misericordiam & uirtutem Iesu Christi. Plura huius

huius generis legas in Ephes. 2. cap.

Scribo uobis patres, quoniam cognouistis eum, qui ab initio est.

Secundum & quod reuera primum est & maximum: Non predicamus Deum ignotum, sed eum qui est ab initio, Deum inquam uerum, uiuū & æternum. Denuo enim allusit ad essentiam Dei, de qua annotauimus in capite primo.

Idem respondendum est, nostri seculi hominibus, Vetus ree qui & ipsi clamitant, nos noua & inaudita quædam ligio. producere dogmata: quum tamen nostra illa sint uetustissima, & iam olim prophetarū & apostolorum testimonijs mundo prædicata, & per nos ab humanis sordibus & mendacijs, quæ asperserant pontificij, dumtaxat repurgata, & in lucem denuo prolata.

Scribo uobis adolescentes, quoniam uicistis illum malum.

Proximum est in functione euangelica, ut carnis labefactentur cupiditates, & ut Sathanas suo expellatur regno. Dixit enim Christus, Spiritus sanctus ar= Ioan. 16. guet mundum de iudicio, quia princeps mundi huius iam iudicatus est. Nulli uero hominum ætati Sathanas æquè insidiatur, atq; iuuenili: quòd ea ætas ijs abundet, quibus uitia aluntur. Hinc lubricam dixere uetusti. Armanda ergo erat aduersus Sathanæ astus, armatura Dei. De qua paulò post plura, & copiosissima

EXPOSITIO IN EPIST.

apud Paulum in Ephes. 6. Dæmonem autem uocat Io-
annes τὸ πονηρὸν, illum malum, emphasi quadam:
quemadmodū & Deū appellamus τὸ ἀγαθὸν, ipsum
bonum, certè summum & æternum.

Scribo uobis filioli, quoniam cognos-
uistis patrem.

Deus non modo fortis est, iustus, omnipotens, terri-
bilis, magnus, Dñs, iudex & æternus, sed etiam æquus,
suauis, benignus, familiaris, bonus, misericors et pater,
qui mundo per omnia id præstat, quod solent paren-
tes ad amatis præstare liberis. Producit enim, fouet, nu-
trit, cōseruat, protegit, condonat, regit, & sanat. Atq;
hæc oīa solus & semper facit Deus, qui eius rei gratia
apud Mosē, & per Isaia scripta, subinde se ingerit
parentis noīe. In Psalmis legimus, Sicut miseretur pa-
ter filiorum, ita misertus est Dominus timentibus se.

Psal. 103.

Scripsi uobis patres, quoniam cognos-
uistis eum qui ab initio est.

Non caret mysterio, quod hanc sententiā secundo
iam ingerit. Forsan̄ ppter donum diuinæ cognitionis,
qua, citra controuersiā, nihil est in orbe nobilius. Rem-
ergo repetit inæstimabilem, quòd maiestatem ac boni-
tatē Dei, uerbis quantumuis augustis nemo satis ex-
qui possit. Repetijt & propter præcedens membrum,
quo Deum appellauit patrem. Iam uerò ne humili hac
appellatione uilesceret Deus in humanis mentibus, an-
tithefi

titheſi occurrit, ac dicit, hunc patrem non terrenū eſſe patrem, ſed cœleſtem, eternam omnium rerū ſubſiſtentiam, uitam & cōſeruationem. Ita cum dixiſſet in Euangelio, In mundo erat, mox ſubdit, Et mundus per eū factus eſt. Rurſus, Et habitauit in nobis. Sed ne quis offenderetur humanitate, ſubiungit, Et uidimus gloriā eius. Hoc modo & hac ratione putamus etiā hoc loco, eandem rem & idem membrum, repetitum eſſe. Quo & illud pertinere uidetur, quod dixit, Scripſi, & non ſcribo.

Scripſi uobis adoleſcentes, quoniam fortes eſtis, & uerbum Dei manet in uobis, & uiciſtis illum malum.

Sermonē iterum conuertit ad adoleſcentes: & proinde dicit, Scripſi, & nō ſcribo. Id enī quod prius dixerat paulō breuius & obſcurius, nūc clarius & copioſius repetit. Repetit inquam, ut cōmodius ea ſubneſſeret, quæ de fugiendis concupiſcentijs mundanis dicenda erant. Et ſuperius quidē dixerat adoleſcentes uiciſſe illum malum, hīc autē uictoriæ neruum & uim addit, fortitudinem. Fortitudo autē hæc non eſt temeraria mortalium audacia, ſed animi robur, uirtus & gratia Dei, quæ per nos operatur, imō temperantia eſt & conſtantia Chriſtiana: qualis fuit in adoleſcente Ioseph. Porrō hæc enaſcitur ex uerbo Dei, eodemq; ſirmatur ac conſeruator. At uerbum Dei non illud

EXPOSITIO IN EPIST.

est externum, ut uocant, uerbum, sed uirtus, spiritus operatio, diuina institutio, fides, timor Dei & religio eius. Istis enim armis superantur cacadæmonis artes. Hinc & ipse Ioannes subdit, Et uicistis illum malum. Quasi dicat, Sic inquam intelligatis uolo, quod superius dixeram, Scribo uobis adolescentes, quoniam uicistis illum malum. Nō enim uestris uiribus, sed diuino robore, uicistis. Vicistis autem dixit, pro uincetis. Quæ enallage pulchre usus est Lucullus imperator, qui pugnaturus contra Mithridatis & Tygranis copias, priusquam pugnare cœpisset, clamauit, Vicimus milites. Nondum enim uicerat, qui nondū pugnare cœperat: uidebatur autem uicisse, qui uincendi occasionem nactus erat. Ita & adolescentes uicisse dicuntur, qui rationem uincendi habent. Et poëta, Dimidium facti (inquit) qui cœpit habet.

Ne diligatis mundum, neque ea quæ sunt in mundo.

Haftenus ostendit se nullis studere rebus nouis, & doctrinam euangelicam de fide, innocentia & charitate præcipientem, doctrinam esse uetustam & sacrosanctam. Nunc redit ad id, unde erat digressus, & innocentiam ac puritatē uitæ cōmendat fidelibus, occasione nihilo minus sumpta ab adolescentū pugna & uictoria. Retegit aut̄ hoc tandem loco, illud malum, quo innocentia & puritas uitæ proditur & labefatur.

Etatur. Poterāt ea uideri à Cauſſis uel Euentis eſſe pe-
tita. Initio autē in genere præcipit. Ne diligatis mun-
dum. Nam in eorum uertimur naturam, quorum fami-
liaritatē nobis cōciliauit arctior coniunctio & ami-
citiā. Porrò mundus aliquando hoīes ſignificat mun-
danos uel peccatores, aliquando impios, aliquando
uero totam uniuerſi machinam: hinc Ioannes ſubiun-
git, Neque ea quæ in mundo ſunt, ut intelligeremus
Apoſtolum loquutum eſſe, de concupiſcentijs munda-
nis. De quibus paulò poſt.

**Si quis diligit mundum non eſt charis-
tas patris in eo.**

Charitas patris, uera eſt religio & fides uera, qua
diſcimus bonitatem & charitatē Dei erga nos. Dicit
ergo, Si quis ſectatur mundū & impura ſeſe oblectat
uita, is ſanè pius non eſt, neq; unquam amicū illud Dei
negociū ſanè intellexit, quod euangelica prædicatio-
ne ad nos deſertur. Et Mundus & Charitas patris ue-
luti repugnantia inter ſe ſunt.

Quoniam omne quod eſt in mundo,
ueluti concupiſcentia carnis, & concu-
piſcentia oculorum, & faſtus uitæ, non
eſt ex patre, ſed ex mundo.

Αἰτιολογία ſiue probatio eſt eius quod dixerat, In
eo nō eſſe ullā patris charitatē, qui mundū ſectaretur.
Nam nulla (inquit) eſt cōuentio lucis & tenebrarum. 2. Cor. 6.

EXPOSITIO IN EPIST.

Deus enim purus est, sanctus, mundus & integer. Et religio eius pura est. Mundus uero corruptus est, pollutus, & omnigenis flagitijs dissolutissimus. Sed & studium mundi cum foedū est, tum abominandū. Et hīc sese aperit dilucidissime apostolus, quid in superioribus intellexerit per mundū, & ea, quae sunt in mundo, concupiscentiā uidelicet carnis, qua cōprehendit oīa cordis impura & carnalia desyderia. Sicut p concupiscentiā oculorū, omnia flagitia, quae externis sensibus uisu, auditu, tactu, gustu & olfactu concipiuntur & fiunt, intellexit. Atqui ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, quod Latinus interpretis uertit, fastū uitae: poterat etiā ad opum siue facultatum referri fastum & pompan. Id uero hoc in loco imprimis admirandum est, quod intra arctissimam hanc sectionem, omnia penē scelera colligere licet. Omne enim peccatum uel sub concupiscentiam carnis, uel sub cōcupiscentiam oculorum, uel sub fastum uitae & facultatum, refertur.

Concupi-
scentia.

Et mundus transit & concupiscentia eius. Qui autem facit uoluntatem Dei, manet in aeternum.

Ab utili & inutili suadet puritatem uitae, dehortatur à carnalibus & mūdānis desyderijs. Mundus (inquit) transit & cōcupiscentia eius. Nam Solomon mirifice hoc argumentū tractat in Ecclesiaste, docens, nihil uspiam in orbe esse uel firmum uel satis tutum.

Idem

Idem docet & Moses Psal. 39. Et quis est qui nesciat toties iam maxima esse mutata, imò & funditus deleta foelicissimarum Gentium, augustissima regna? summos uiros fastigio deiectos? & opulentissimos ad extremam redactos esse pauperiem? Rectissime igitur & uerissime dixit Iacobus apostolus: Quae est autem Iacob. 4. uita uestra? Vapor utiq; qui ad exiguum tempus apparet, & mox euanescit. Rectissime quoq; & uerissime dixerunt uetusti, qui hominem bullam esse perhibuerunt. De qua re eruditissime scripsit Erasmus in suis illis Chiliadibus. Ioannes uero istis mox subiicit membrum contrarium, Qui autem facit uoluntatem Dei, manet in aeternum. Faciunt autem uoluntatē Dei, qui filio eius credunt. Ioan. 6: Et qui puram uitam uiuunt. Nam haec est uoluntas Dei (inquit Apostolus) sanctificatio uestra. 1. Thes. 4. Qui ergo fecerit uoluntatem Dei, hic uiuet in aeternum.

Filioli nouissimum tempus est.

Ad mundū pertinent errores & haereses, quae non raro solent simpliciores iusta excutere uia, ut contentionibus impliciti, quā eundum sit, prorsus ignorent. Digreditur itaq; hinc Apostolus, et deterret à doctrina falsa, cohortans ad multā uigilantiam, & ad constantē, in doctrina spiritus, perseuerantiā. Ceterum id negocij auspiciatur à tempore. Veluti cū Apostolus dicit, Nunc tempestiuum est, ut à somno expergiscamus. Rom. 13.

EXPOSITIO IN EPIST.

Ita hîc quoque Ioannes, fideles excitans, Filioli (inquit) nouissimum tempus est. Id est, periculosa sunt tempora, utpote, quæ turbas, seditiones ac uberrimam pseudoprophetarum, tristem sanè frugem, minitantur, unde nobis diligenter uigilandum est. Verum ipse sese exponit, & ait.

Et sicut audistis, quòd antichristus uenturus sit, etiã nunc antichristi multi cœperunt esse: hinc uero scimus nouissimum tempus esse.

Ioannes aperte distinguit inter antichristũ & antichristos. Antichristus enĩ est insignis ille hostis Christi illud ipsum abominandũ regnũ, quo uirtus, gloria, & maiestas Christi supra modum blasphematur, contemnitur & aboletur. Sicuti fieri uidemus in regno

Dan. 11. Turcico & Pontificio. De quo & Daniel propheta
2. Thes. 2. & Apostolus Paulus. Sed antichristi sunt omnes illi, qui impia doctrina, simplici plebeculæ, imponunt. Cuiusmodi est hæreticorum turba: in qua primas tenent Valentinus, Martion, Hebion, Cerinthus, Arrius, Pelagius, qui & ipsi non exigua portio sunt præcipui illius antichristici regni, magni uidelicet antichristi præambulones. Atque inde pulchre colligit Ioannes, Matth. 24. Hinc uero scimus nouissimum tempus esse.

E nobis profecti sunt, sed non erant ex nobis.

Christiani

Christiani olim fuerāt, quos hīc uocauit antichri-
stos. Quod si tu Chronica et prisca ecclesiae historias,
Tertullianum quoq; Hirenaeum, & Eusebium consu-
las, inuenies Simonem Magum, Menandrum, Saturni-
num, Basilidem, Carpocratem, Cerinthum, & Hebio-
nem, Ioannis floruisse temporibus. Et primos quidem
duos à sectatoribus suis, Dei loco, adoratos: postero-
res autem Christi, uel diuinam, uel humanam, negasse
naturam. Ceterum cum Christianorū nomine se uen-
ditarint haeretici, obijcere quis potuisset. Cur igitur
uocas antichristos? cur ab illorum doctrina nos ab-
sterres, qui Christiana religione imbuti, aequè atq; tu
sacro sunt fonte lauati? Respondet Ioannes, Infitias
nō eo, Christiani fuerunt, sed è nobis exierunt, id est,
à fide & uera religione desciuerunt. In caussa fuit,
quia nunquam fuerunt ex nobis, hoc est, Recensiti
quidem sunt Christianorū numero nomine & titulo: Ioan. 10.
sed reuera nunquam crediderunt. Nam cum à pasto-
ris uoce nunc abhorreant, certè quales aliquādo fue-
rint, produnt. Verissime ergo dixit apostolus, Non Rom. 9.
omnes qui sunt ex Israēl, sunt Israēl: neq; ij filij Dei
sunt, qui secundū carnem recensentur, sed qui secun-
dum promissionem.

Nam si fuissent ex nobis, permansis-
sent utiq; nobiscum.

Genio & natura uerae religionis probat, quòd hae-

EXPOSITIO IN EPIST.

retici nunquam fuerint in albo populi Dei, & uero-
rum Christianorum numero. Quia si fuissent (inquit)
de numero eorum, qui uere credunt, proculdubio nō
potuissent agnitam abiurasse ueritatē. Nam ad quem
Ioan. 6. (inquit Petrus) ibimus Domine? Verba uita aeternae
habes, & nos credimus & cognouimus, quōd tu es
Christus filius Dei uiui. Et Paulus in Ebraeis, Fieri (in-
Hebræ. 6. quit) nō potest, ut qui fuerint illuminati, gustauerintq;
donum caeleste, &c.

Sed ut manifesti fierent, quōd nō sint
omnes ex nobis.

Caussa est, quur isti exciderint, oportuit enim tri-
1. Cor. 11. ticum cribrari, & uentilari paleam. Nam & Paulus,
Oportet (inquit) hereses esse in uobis, quo qui pro-
bati sunt, manifesti fiant inter uos. Idem argumenti
exquisitissime & copiosissime tractauit Paulus in 2.
ad Timo. 2. cap. & post eum Tertulianus in insigni
illo suo De praescriptionibus hereticorum opusculo.

Sed uos unctionem habetis à sancto
illo, & nostis omnia.

Ostenso periculo iungit consolationem, maximum
nobis ab hereticis imminet malum, sed tuti agemus,
si doctrinae spiritus sancti indiuulsa haeserimus. Nam
quaecunq; ad salutem sunt necessaria, per istum nobis
sunt prodita. Ad quem modum posteaquā apostolus
Paulus satis graphicè pinxisset periculosa extremi
seculi

seculi tempora, iisdem protinus subiecit, At tu persistito in ijs quæ didicisti, & quæ tibi concredita sunt: 2. Tim. 1. & quæ sequuntur. Locus aliàs est, longè elegantissimus & huic nostro instituto conuenientissimus. Vnctionis autem uocabulo allusit Ioannes ad χρισμα ueterum, typū sancti spiritus: quē hoc loco uocat τὸ πνεῦμα, preposito articulo specificatiuo, designans nō quemuis spiritum aut unctionem quamlibet, sed illius promissi sancti & Dei spiritus. Quod negotium, mirum est, quàm doctè absoluerit Dydimus in libris suis, De spiritu sancto, editis. Omnia nostis) Synecdocha est. Nam omnia norūt fideles, quæ nosce oportebat. Sunt enim & alia quæ ignorasse profuerit. Dicit enī propheta, Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in multis operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessariū ea, quæ abscondita sunt, uidere oculis tuis. Vide 1. Corinthiorum 2. capite & Roma. 11.

Non scripsi uobis quasi ignorātibz ueritatem, sed tanq̄ scientibus eam.

Quòd si omnia tradidit spiritus, si omnia (ais) didicimus: quid opus erat tua institutione? Respondet Ioannes, Non scripsi indoctis & istarum rerum imperitis: sed sanè institutos uolui hac mea institutione excitare, & currenti (quod dici solet) equo calcare adde-

Eccle. 1.

EXPOSITIO IN EPIST.

Et quoniam omne mendaciū ex ueritate non est. Quis est mendax, nisi qui negat Iesum esse Christum?

Παράλειψις est ἡ ἐπ' ἀνοσθεῖς, id est, præteritio ἡ regressio. Nam etsi dixisset istos omnia uidere, redit tamen, ἡ ueluti nō uidentibus clarius ob oculos statuit antichristos; istos inquam, ut ut magna iactent, nullatenus esse de coetu credentium. Idq; probat hoc syllogismo, Qui mendax est is ex ueritate non est. Ductum à repugnantibus. Sed qui negat Iesum esse Christum, is est mendax. Proinde qui negat Iesum esse Christum, is ex ueritate non est. Hanc uero ratiocinationem dilucidissimam quidem illam, obscurant tropi ἡ schemata. Nam mendaciū, per enallagen ponitur pro mendace, res pro persona. Quanquam ἡ uehementer flagitiosos soleamus ipsum uocare flagitium, κατ' ἀνέκτιστον. Veritas autem sumitur pro uero, integro, ἡ solido, imò pro ipso uero Dei populo, pro ueris Dei filijs, qui per ueritatem sunt filij. Ut nunc Ex ueritate non esse, dixerit pro eo quod est, non esse de consortio uere fidelium. Porro ij negant Iesum esse Christum, qui aut diuinitatem, aut humanitatem in Christo negant: aut qui nō omnem in eo quærūt plenitudinem, uitam ἡ salutem. Sed de hac re copiosius disputabitur in cap. 5.

Hic est antichristus, qui negat patrem &

& filium. Quisquis negat filium, is ne patrem quidem habet.

Palàm nunc edicit quid superioribus de antichristis differens, intellexerit. Est itaq; Exegesis. Quasi dicat, Ex istis uero liquet, istos esse antichristos, Dei hostes (nam antichristus componitur ab ἀντι aduersatiua particula, & χριστος) qui filium aut contemnunt, aut prophanant. Deum enim non hominem prophanant & aspernantur. Nam sicut pater suscitatur mortuos & uiuificat, ita etiam filius quos uult uiuificat. Et quemadmodum pater præter filium nihil agit, ita Pater nonne citra filium quidem iudicat (quo administrandi & iudicat regni functionem uniuersam intelligimus) quenquam, quæquam, quod & ipsum posuit pro quicquam. Est itaq; omnis administratio filij, qui est expressa imago substantiæ paternæ, qui omnia moderatur uerbo potentiæ suæ: *Hebræ. 1.* in hoc, ut omnes honorent filiū, sicut honorāt patrē. Qui non honorat filium, nō honorat patrem, qui misit illum. Hæc transcripsimus ex 5. Ioannis capite. Ea autem mirum in modum istorum detegunt impietatem, qui uasro dogmate, Christi diuinitatem negantes, clamitant se isto modo diuinæ maiestati & gloriæ cōsulere, ut inquam solus & unus adoretur Deus. Sed ipsa ueritas aliud statuit, Esse sanè unum et solū Deum uerum adorandum, sed unum esse cum patre filium, ut qui nunc filium adorat, patrem non inhonestarit.

EXPOSITIO IN EPIST.

Qui enim non habet filium (inquit apostolus) is ne patrem quidē habet. Per filiū enim agnoscitur pater.

Vos igitur quod audistis ab initio, in uobis permaneat. Si in uobis permanserit quod audistis ab initio, & uos in filio & patre manebitis. Et hæc est repositio, quam ipse pollicitus est uobis, uitam æternam.

Iam infert finalem cōclusionē, & id quod pijs persuasum cupit: ut inquam neglectis istorum nouis dogmatis, ueritati spiritus indiuisæ hereant. Audierant autem ab initio sanctam apostolorū prædicationem: qua pure & simpliciter pijs prædicarant, ex scripturis, Christum, fidem, uitæ puritatem, & charitatem. In his igitur uult permanere & exerceri credentes. Hic uero admiscet honesto utile. Si (inquit) in uobis permanserit apostolica, quæ & prophetica est, doctrina, & uos in patre & filio permanebitis. Sed quid est in patre & filio permanere? Vita æternæ cōsortem esse. Nam sequitur, Et uita æterna est illa promissio, quam promisit ijs qui perstiterint in traditione ueritatis.

Hæc scripsi uobis de his qui seducunt uos.

Subinde planius aperit institutum ac cōsiliū suum, nempe, quod ista in hunc finem scripserit, ut imprudentiores à nouis abstraheret hæreticorum inuentis,
auitane

cautam autem amarēt ac tenerent religionem, utpote
ueram & firmam. Sequitur enim,

Et unctio quam uos accepistis ab eo,
manet in uobis. Hinc non necesse habetis,
ut quisq; doceat uos: sed sicut ipsa
unctio docet uos de oibus, ita uerax est
& nullum mendacium.

Sunt qui hunc locum sic exponant. Scio quidem
nunc in uobis, ut ueris Dei filijs, unctio manere:
reliquum igitur est, detis operam, ut semper maneat.
Ceterum accomodatior forsā instituto apostoli fue-
rit hic sensus. Non est quod timeatis, aut putetis, spiri-
tum sanctum, alia nunc, alia uero olim docuisse. Nec
est quod uereamini spiritum aliquando cessaturum.
Nam sicut unicus & aeternus est ueritatis Doctor, sic
eius doctrina perpetuo sibi constat. Si autem hic est
apostoli sensus, iam primo eos confutauit, qui doctri-
nam suā, etiamsi à traditione apostolica esset alienis-
sima, nihilominus spiritus sancti assererēt esse impul-
sum. Deinde uero allusit ad uerba saluatoris in Euan-
gelio dicentis, Et ego rogabo patrem et alium patro-
num dabit uobis, ut maneat uobiscum in aeternum, spi-
ritum inquam ueritatis. Huc faciunt & sequentia,
quibus superior haec sententia dilucidius exponitur.
Hinc non necesse habetis, ut quisquam uos doceat)
καὶ οὐ χρείαν ἔχετε &c. καὶ iterum est inferentis

IOAN. 14.

EXPOSITIO IN EPIST.

nota. Quasi dicat: Cum ergo spiritum perpetuum habeatis præceptorē, non est quod alienos uobis asciscatis doctores. Sed spiritui obedientes, istud pro certo uobis persuasum habetote, quod uera & infallibilia sunt, quæcunq; ille tradiderit. Porro Catabaptistæ abutuntur hoc loco, duplici nomine. Primo, quod per spiritum non intelligunt spiritum sanctum, sed melancholiam suam, nescio quam, phanaticum scilicet spiritum, mentem attonitam, & corruptissimi animi corruptissimas imò perplexissimas strophas. Secundo, quod spiritum sanctum, separant à scriptura sancta. Quasi uero ueritas Dei à Deo seperari possit. Aut quisquam sit qui nesciat ipsam etiam scripturam sanctam creberrime spiritum cognominari. Et quid obsecro est scriptura aliud, quàm instinctus spiritus sancti? Proinde noluit Ioannes istis uerbis tollere prædicationem aut prophetiam: sed à sufficientia quadam, hereticorum confutare dogmata. Non secus ac si tu dicas. Quæcunq; ad salutem sunt necessaria, ea scripturis sunt prodita. Id si uerū est, ut sanè ueritate comprobari potest, iam nihil opus est alienis uel doctrinis uel doctoribus. Nam si dogmata uestra scripturis repugnant, falsissima sunt. Quis uero audiat mendaces? Si uero ea scripturis consentiunt, quæ fit, ut scripturis non omnem tribuatis gloriam? Quid quasi de nouis rebus gloriamini? Et Tertullianus author est hereticos ea

2. Tim. 3.

Heretici.

cos ea

eos caretulisse ad spiritū, successiones, & apostolorum traditiones, quæ scripturis firmare non potuissent. Verum cōfingant (inquit) tale aliquid heretici. **Heretici.** Quid enim illis post blasphemiam illicitū est? Sed etsi confinxerint, nihil promouebunt. Ipsa enim doctrina eorum, cum apostolica comparata, ex diuersitate & contrarietate sua pronuntiabit, neq; apostoli alicuius authoris esse, neq; apostolici. Quia sicut apostoli non diuersa inter se docuissent: ita & apostolici non contraria apostolis edidissent: nisi illi qui ab apostolis descuerunt & aliter prædicauerunt. Hæc ex opusculo De præscriptionibus hereticorū. Cuius equidem libelli lectionem tam familiarem omnibus Christianis cuperem, quàm est usitatū & crebrū heretici nomen.

Et sicut docuit uos, manete in ea.

Illatio est, & rerum disputatarum conclusio, miro ardore per repetitionem illata. Hactenus enim per digressiuam culam differuit aduersus nouatores & hereticos, de perpetua ueritatis doctrina.

Et nūc filioli manete in eo, ut cum appauerit, habeamus fiduciam, & non pudeamus ab eo in aduentu eius.

Qui capita Apostolicarum epistolarum distinxit, is nullam rationem contextus habuit: hinc factum, ut coniuicta sæpius discerpserit, disiuncta uerò commiserit. Huius rei argumentum uidisti in initio huius se-

**Distinctio
capitum.**

D

EXPOSITIO IN EPIST.

72
eundi capitis: eiusdem generis est etiam finis. Coheret enim cum materia capitis tertij. Nam redit apostolus & horrore iudicij, ceu à metu & pœnis hortatur ad puritatem uite. Quid enim aliud est manere in Christo, quàm ita ambulare sicut ipse ambulauit, innocentissime? Et Christus ipse iudicij mentione hortabatur ad constantiam, cum diceret, Quemcumq; puduerit mei ac meorum sermonum, in generatione hac adultera, pudebit illius & filium hominis, cum uenerit iudicare. Et per fiducia (quæ est $\pi\alpha\sigma\tau\epsilon\sigma\iota\alpha$) non quàmuis intellexit spem, se liberam confidentiam. Nam pudori opponitur, quo fit, ut attoniti ne loqui quidẽ aut possimus aut sciamus.

Mar. 8.

Si scitis quòd iustus est, scitote quòd om̃is qui facit iusticiã, ex ipso natus est.

A Coniugatis & Natura rei duxit argumentum. Nam iustus & iusticia coniugata sunt. Et ita rerũ natura comparatum est, ut genuini filij, parentum referant naturã. Iam uerò si sumus ex Deo, per fidem renati, et Deus iustus est, certè fideles quoq; iusticia student & iusti sunt. Verba autem Scitis & Scitote, miram habent cum gratiam tum uehementiam. Videtur enim Apostolus eos perstrinxisse, qui de iusticia Dei multa & magna commentabantur, imò garriebant, sed impie interim uiuebant. Germanus diceret, Weist eins/so wüß auch das ander.

ARGV

In eodē adhuc versatur argumento, adhortans ad morum
vitæq; innocentiam, maxime vero ad charitatem fraternam.

CAPVT III.

Videte qualem charitatem dedit
nobis pater, ut filij Dei nomi-
nemur.

Amplificatione mira effert id quod iam iam dixe-
rat, nos esse natos ex Deo, & cōmendat fidelibus be-
neficium & admirabilem charitatem Dei. Sed chari-
tatem dare dixit Ioannes, pro eo quod est, beneficium
exhibere, & dilectionem, aliquo præclaro facinore,
commendare. Beneficio autem Dei proposito non mi-
nus trahit ad innocentiam, quàm iusticia Dei superius
commemorata. Sic enim natura comparatum est, ut
eos uicissim diligamus, qui nobis benefecerunt. Et no-
minari filium Dei, est, iuxta proprietatē sermonis He-
braici, esse filium Dei.

**Propter hoc mundus non nouit uos,
quia non nouit eum.**

Hic locus planior fiet si adhibeas quartum caput Christiani
prioris epistole Petri, quò postquàm ad innocentiam exosi
cohortatus esset, mox subiungit, Atq; id absurdū illis mundo.
uidetur, quod non accurratis unà cum ipsis in eandem
luxus refusionem, qui de uobis male loquuntur. Sed
reddituri sunt rationem ei, qui paratus est iudicare

EXPOSITIO IN EPIST.

uiuos & mortuos. Eandem absurditatē remouet etiam
 hoc loco Ioannes. Nam hic est uerborum sensus. Scio
 equidem quanto contemptu eleuaturus sit mundus, si
 uos perrexeritis uitam, filijs Dei dignam, uiuere. Sed
 nolim quenquam eo offendi contemptu. Nam qui ex
 Deo est, is ex mundo non est. Sed mundus sua tantum
 nouit, ergo Deum & diuina non nouit, & proinde
 mundus filios Dei non potest nō odisse. Huc iam per=
 tinent uerba Christi Ioan. 15 & 16. Illud quoq; Pauli,
 2. Tim. 3. Omnes qui pie uolunt uiuere in Christo, persecutio=
 Galat. 1. nem patiantur oportet. Iterum illud, Si hominibus pla=
 Iacob. 4. cerem, Christi seruus non essem. Illud quoq; D. Iacobi,
 Amicitia mundi inimicitia est cū Deo. Quicumq; er=
 go uoluerit esse amicus mundi, inimicus Dei consti=
 tuitur.

Charissimi, nunc filij Dei sumus, &
 nondum apparuit quod futuri sumus.

Iterum extollit amplificatione per cōparationem,
 Christianorum dignitatem, quo minus moueantur, si
 contemnantur à mundo. Cōparatio autem in hoc con=
 sistit, quod nunc quidem filij Dei dicimur: uerum id
 quidem paruum esse, quantumuis per se magnum sit,
 si ijs conseras, quæ post hanc uitam parauit Deus dili=
 gentibus se. Huc fortassis quadrabit illud Apostoli, Si=
 2. Tim. 2. quidem sumus filij Dei, certè cum eo etiam patimur, ut
 Rom. 8. & cum eo glorificemur. Atqui ad afflictiones presentis
 temporis

temporis impares sunt, ad futuram gloriam, collatae, quae reuelabitur erga credentes. Sed quae obsecro est ista gloria? quid oro futuri sumus? Respondet nunc, & ait:

Scimus autem quoniam si apparuerit, similes illi erimus, quoniam uidebimus eum sicuti est.

Apparet autem nobis Christus, cum hinc per mortem nos ad coelestia traducit gaudia, cumq; orbem iudicaturus uniuersum, omnem resuscitabit carnem: ut totus & integer homo, eternū cum Deo uiuat. Tunc ^{Ioan. 5.} similes ei erimus, liberati adfectibus, morbis uarijs, corruptionibus, absoluti aut erimus & perennes. Tūc uidebimus eum sicuti est, id est, ad facietatem eo fruemur. Plura de hac re lege in 1. Pauli ad Corint. 15. cap. & in epistola ad Philipp. 3. & Coll. 3. cap.

Et omnis qui habet hanc spem in eo, purificat se, sicut & ille purus est.

Ex praestructis colligit nunc omnes fideles puritatem colere uitae. Nam qui nouit & credit uitam sempiternam, eamq; praestantiorē esse, is sese purificat, hoc est, abstinet à concupiscentijs carnis. Propterea quod Deus purus est, & nemo illi nisi purus cohabitare potest. Sed & indignum est, ut is qui ad tantum ^{Supra} destinatus est regnum, quiq; tantarum opum haeres ^{cap. 10.} adoptatus est, sese omni polluat impuritate.

EXPOSITIO IN EPIST.

Omnis qui cōmittit peccatum, idem
& iniquitatem committit, & peccatum
est iniquitas.

Sic scripsit Ioannes, Πᾶς ὁ ποιῶν τὸν ἁμαρτίαν, καὶ τὸν ἀνομίαν ποιῶν. Et omnis difficultas in istis duabus consistit uocibus, ἁμαρτία & ἀνομία. Et prius quidem, solet nonnunquam usurpari pro uitio & infirmitate: hic porro grauius quidpiam sonat, nempe, scelus & flagitium, cum uidelicet pecco non nescius, quam scædam rem, patrem. Posterius non multum abest a priori. Nam νόμος lex est, ἀνομία autem transgressio et legis præuaricatio, summa uidelicet iniquitas, cum sciens & uolens pereo. Iam igitur hæc erit Apostoli sententia. Qui autem Christiana religione imbutus, æternam uitam credit, & nihilominus perstat in immundicia, is sanè infirmus dici non potest, sed contemptor uerius est legum, pietatis & innocentie proditor. Ut sit confutatio istorum, qui sceleribus suis blandientes, & sese sanctimonie titulo uenditantes, publica crimina solent infirmitates, errores, & uitia quædam nominare. Nam protinus subiecta sententia impuros istos arctissime urget, Et peccatum est iniquitas. Hoc est, Et quod in impuritate perstat, nemo illi pro errore imputare potest, sed summa est iniquitas. Germanice, Vnd diß sin lasterhafft läben/ ist ein fräfel vnd müßwill.

Peccatum
& ini-
quitas.

Et

Et scitis quòd ille apparuit, ut peccata nostra tolleret, & peccatum in eo nō est. Omnis qui in eo manet, nō peccat: omnis qui peccat, non uidit eum, nec cognouit eum.

A caussa incarnationis ducit argumentum, ut ad innocentiam trahat. Potissima (inquit) incarnationis caussa fuit, ut peccata nostra tolleret filius Dei. Tolleret inquam, id est, hostia corporis sui expiaret: deinde ut pura doctrina, & sancto uitæ exemplo scelera aboleret: non equidem ut non agerent in hominum mentibus, sed ut sanctificati & fideles expurgarent se inde ab istis. Huc iam quadrat 15 cap. Ioannis, & 2 Pauli ad Titum. Porro ex genio credentium & exemplo Christi denuo colligit, eos qui uere pijs sunt, non peccare, id est, non perstare in immundicia. Nam prius audiuius, peccatum hoc loco, non usurpari pro errore humano, sed pro iniquitate, quæ est ex perfidia. Proinde sensus est, Omnis qui fide adheret Deo, is non perseuerat in impuritate: ergo quicumq; perseuerat, Deo non adheret, imò nunquam illū uel uidit uel cognouit. Μεταφορικῶς, pro eo quod est, Dei negotium nunquam intellexit.

Filioli mei nemo uos seducat.

Referuntur hæc nō tam ad præcedentia, quàm consequentia. Est enim exclamatio quædā, ueluti & illa,

EXPOSITIO IN EPIST.

- Matt. 13.** Qui aures habet ad audiendū audiāt. Istis uero excitantur auditorum animi, ut ea quæ dicuntur, diligentius perpendant. Et *μὴ εἰς* infinitè significationis est, non tam ad personam, quàm res quasuis respectans. Cauete ne ulla res uos seducat. Nā plurima sunt, quæ innocentiae studentē remorantur. Hinc Apostolus post istam Epicureorum sententiam, *Edamus & bibamus cras enim morimur*, mox subiunxit: *Ne decipiamini.*
- 2. Cor. 15.** Corrumunt mores bonos colloquia praua.

Qui exercet iusticiam iustus est, sicut & ille iustus est.

- Iterum à coniugatis ducit argumentū, ad hunc sensum, *Qui operatur iusticiam is certè iustus est, non is, qui multa garrit de iusticia.* Hoc enim est quod monui, ne quis sibi ipsi imponat, uel ab alijs falsa specie seducatur. Fucum atq; hypocrisim odit Deus, ueritatē exigit ac iusticiam, diuinam quidem illam, hoc est, diuinitus profectam, & ad illius exemplar formatam, non ab homine uel per hominē inuentā. Ideoq; additur hoc loco, *Sicut & ille iustus est.* Et in Euangelio: *Nisi iusticia uestra plus abundarit q̄ scribarū & phariseorū, &c.*
- Matth. 5.**

Qui committit peccatum ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat.

Antithesis est, ab authore & factorum similitudine sumpta. Quemadmodum ille iusticiam facit, qui ex iusto Deo natus est. Ita qui peccat, ex diabolo natus est.

MAN

Nam sicut Deus sanctus est & iustus, & sanctimonie
& iusticie fons. Ita Diabolus omnis iniquitatis au-
thor. Ioan: 8.

Ad hoc apparuit filius dei, ut dissolu-
uat opera diaboli.

Magno & graui pondere repetitur caussa incar-
nationis dominice. Et quod superius dixerat, Appa-
ruit ut peccata nostra tolleret, id nunc paulò planius
dicit, ut dissoluat & aboleat opera Diaboli. Huius
autem opera mors, peccatum & impietas, in mundum
subintroijt. Sed per Christum ea iterum elata sunt. Rom. 8.

Omnis qui natus est ex Deo peccatū
non committit, quoniam semen ipsius
in eo manet, & non potest peccare, quod
ex Deo natus est.

Ex genio & natura rei argumentatur. Clarius
item exponit quod iam iam duobus dixerat uerbis,
Qui in eo manet, nō peccat. Nam hīc subdit caussam,
Quoniam semen ipsius (inquit) in eo manet, ut non
possit peccare, cum ex Deo natus sit. Alludit enim ad
seminis naturā, quam ea referūt, quæ ex eo nascūtur.
Proinde cum Deus sit purus, consequens est, ut & filij
Dei sint puri. Semen autem est uerbum Dei, uirtus &
ueritas. Nam Petrus, Diligite (inquit) uos inuicem im- 1. Pet. 1.
pense, & ex puro corde: renati nō ex semine mortali,
sed ex immortali, per sermonem uiuentis Dei & ma-
nentis in æternum.

EXPOSITIO IN EPIST.

In hoc manifesti sunt filij Dei & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo, & qui nō diligit fratrem suum.

Veluti epilogo superiora colligit, & trāsitu quodam, mira arte, ad charitatis negotium transit. Hactenus enim de iusticia & puritate uitæ differuit. Horū summa est. Quemadmodum filij diaboli impuritate, iniusticia, & omni iniquitate patrem referunt. Ita filij Dei puritate, iusticia, & omnigena sanctimonia referunt Deum patrem. Proinde qui filij Dei, id est, ueri Christiani sunt, pie quoq; uiuunt & semper innocentie student. Hic autem alterum huius epistolæ statum, charitatē uidelicet, annectit, ut unica sentētia utraq; complectatur capita. Fratres uero uocquit, ex more hebraico, quos nos uocamus proximos, socios, contribules, ciues, Christianos. Nam Christiani, initio, & discipuli, & fratres appellabantur. Antiochiæ cœpēre dici Christiani.

Ioan. 6.

Acto. 13.

Quoniam hæc est annunciatio, quam audistis ab initio, ut diligatis uos inuicem.

A capite doctrine & religionis Christianæ ducit argumentum, ut ad charitatem incendat. Simul & superiorum caussam reddit. Quemadmodum uero unica & præcipua Christianorū nota est puritas uitæ, ita &

ita & charitas. Nam ita dixit saluator in Euangelio.
 Præceptū nouum do uobis, ut diligatis inuicem: Sicut Ioan. 13.
 dilexi uos, ut & uos diligatis inuicem. In hoc cogno-
 scent omnes, quòd discipuli mei sitis, si charitatem
 habueritis inter uos mutuam. Quibus uerbis utrobique
 eodem filo ductis, discimus Ioannem unice studuisse,
 ut quàm propriissime imitaretur caractarem & do-
 cendi modum Iesu Christi. Nam sicut ille in euangelio
 dixerat, In hoc cognoscent, &c. Ita Ioannes hoc loco
 dixit, In hoc sunt manifesti filij Dei. Et sicut ille testa-
 batur, se nouum præceptum, id est, præcipuū & præ-
 clarum, in quo omnia essent comprehensa præcepta,
 orbi traditurum. Ita Ioannes, Hæc est annunciatio,
 (inquit) quam audistis ab initio. &c.

**Non sicut Cain, qui ex illo malo erat,
 & occidit fratrem suum.**

Proponit exemplum iusti & iniusti, filij Dei &
 filij diaboli: ex Genesis cap. 4. Exemplis autem nihil **Exempla**
 est in docendo nobilius, nihil apertius, & quod magis
 moueat. De qua re post Fabium, elegantissima scripsit
 Erasmus in 2. Copia.

**Et propter quid occidit eum? quia
 opera eius mala erant, fratris autē eius
 iusta.**

Causam cædis obiter apperit, & cædem ipsam
 amplificat. Opera autem posuit pro omnibus ad-

EXPOSITIO IN EPIST.

Hebr. 11. *fectibus et studijs. Equidem mala mens malus animus. Et sancti Dei nulla alia caussa cæsi sunt semper, quàm iusticiæ gratia. 1. Petri 4.*

Ne miremini fratres si odit uos mundus.

Acto. 14. *Ideoq; cum ab ipso mox (inquit) mundi initio piuum occiderit impius, minus mirandum est, si uel nostris temporibus pietas atq; pij pariter exhibentur ab impijs omnibus. Nihil noui aut inusitati usu uenit fidelibus, qui multis exemplis præmuniti, didicerunt quod per multas adflictiones pateat uia in regnum Dei. Est autem species quædam occupationis & epaphoræ. Nam huius rei meminit & per initia cap. 3.*

Nos scimus quod translati sumus de morte ad uitam, quia diligimus fratres.

Consolationis loco subiiciuntur, hoc sensu, iam etsi contemnat adeò & occidat mundus, tamen nos de æterna salute certi sumus. Maximam enim & indubitatam certitudinem expressit uerbo præteriti temporis. Etenim non dixit, Transferemur: sed, Translati sumus. Sicut & Ioannis 5. Amen amen (inquit Christus) dico uobis, qui sermonem meum audit & credit ei (sic enim exponit quid per audiendi uerbum intellexerit) qui misit me, habet uitam æternam, & in iudicium (hoc est pœnam) non ueniet, sed transiit de morte ad uitam. Addit conditionem apostolus: quia

Sic inquã
æterna
erit, ut in
iud.

dili=

diligimus fratres. ὅτι autem uarie usurpatur in scrip-
 turis, quemadmodū & Hebræorum אֵל. Nam in hisce
 uerbis Christi, Et dedit ei potestatem iudicandi quoq; Ioan. 8.
 quia filius hominis est, Quia, usurpatur pro Etsi, licet
 sit filius hominis, homo uerus, attamen diuinam quoq;
 usurpabit functionē, ut appareat q̄ & Deus uerus sit.
 In presentiarum ponitur pro dummodo: ut sit sensus,
 Translati sumus de morte ad uitam, modo diligamus
 fratres, id est, si modo uere credamus. Nam signū ueræ 1. Tim. 1.
 fidei est charitas, ex puro corde, & conscientia bona,
 & fide non simulata. Neq; uero temerè usus est ista
 Metalepsi: partim ut notaret se loqui de fide quæ per Galat. 5.
 charitatem est efficax: partim ut continuaret disputa-
 tionem de charitate. Nunc enim sequitur.

Qui nō diligit fratrem manet in morte.

A pœna & mulcta deterret ab odio, & hortatur
 ad charitatem. Est enim ueluti antithesis ei opposita
 sententiæ, Nos translati sumus de morte ad uitam. Et
 Christus Ioannis s. Nisi (inquit) credideritis quòd ego
 sum, moriemini in peccatis uestris.

Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quod omnis homicida non habet uitā æternā in se manentem.

Probat eum manere in morte qui odiat proximū,
 probat autem syllogismo ex cōtrarijs ducto, ad hunc
 modum, Omnis homicida non habet uitam æternam

EXPOSITIO IN EPIST.

in se manentem. Omnis qui fratrem odit, homicida est. Proinde omnis qui fratrem odit, nō habet uitam eternam in se manentem. Per odium uero intellexit omnia quæ odium post se trahit, & quæ Ouidius probe annumerauit lib. Metamorph. 2. Inuidiam describens. Huc refer omnia quæ aduersus cædes, prodiones, inuidiam & lites in scripturis dicuntur. Quod si miraris, quæ ratione homicidam uocarit apostolus eum, qui odit fratrem, consule uerba Christi apud Matthæum in 5. Audistis quod dictum sit ueteribus: Non occides, &c. Eodem loco dixit Christus, Quicumq; uiderit uxorem proximi, & concupiuerit eam, iam moechatus est cum ea in corde suo. Item de Abraham, uolente filium mactare, & tamen non mactante, scribitur, Quia fecisti hanc rem & non pepercisti filio tuo. Ex quibus omnibus colligimus, & destinatam uoluntatem, reputari à Deo, pro ipso opere. In qua sententia fuerunt & illi, apud gentes, qui dixere, In magnis & uoluisse sat est. Poterat & ἀνεστη uideri. Nam hoc tropo dicimus occisum, qui sit cæsus, exanimatum, qui sit dolore adfectus, & reuixisse, qui spem receperit. Porro in morte manet, qui agit uitam flagitijs undiq; scatentem, ex quibus existit mors. Proinde uitam eternam in se manentem nō habet, qui sceleribus palam declarat, quam nihil fidei (quæ uita est fidelium) gerat in pectore. Qui enim fratrem odit & cedit, is animum qualis sit, prodit, prophanus scilicet & impius. Sic inquam constat

Gene. 22.

Rom. 6.

stat

stat homicidam non habere uitam eternam in se manentem. Ideo uero hinc non sequitur, ergo omnes homicidæ damnabuntur. Nam Dauid & latro euangelicus, homicidæ fuerunt. Et tum quidem non habuerunt uitam in se manentem, cum opera patrarent mortis. Vita enim hominis fides est: cædes ex perfidia est. Caterum fidei pœnitentia, innocentia reparari potest.

Per hoc cognouimus charitatē, quoniam illi animam suam pro nobis posuit, unde etiam nos debemus pro fratribus animas ponere.

Occupatio est. Nam hæc est apostoli mens. Mirabitur forsitan aliquis, quomodo fratres sint diligendi, quis inquã sit modus & quæ sit ratio charitatis Christianæ. Is ergo sciat Christum Iesum huius negotij esse absolutissimum exemplar. Hic uero pro nobis mortuus est: unde consequens est Christianorum charitatem debere esse summam, utpote quæ & uitam debeat fratribus, qua tamen nihil in orbe habemus nobilius aut charius. Quid enim (inquit Christus) dabit homo, cuius permutatione redimat animam suam? Allusit autem apostolus ad ista saluatoris uerba in euangelio, dicentis, Hoc est præceptum meum, ut diligatis uos inuicem, sicut dilexi uos. Maiorem, hac, dilectionē nemo habet, ut quis animã suam ponat pro

2. Regū 12.

Luca 23.

Matth. 16.

Ioan. 15.

EXPOSITIO IN EPIST.

amicis suis. Animam uero usurpauit pro uita. Deinde animaduertendū & illud, quod Per hoc, dixit pro eo, quod est In hoc, & hac ueluti certissima nota didicimus, quæ sit charitatis ratio, quod ille suam nobis impendit uitam. Germanus ita redderet, Darby habed wir erlernet der liebe aart.

Qui uero habuerit substantiã mundi, & uiderit fratrem suum egentem, & clauserit uiscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

Contrario exemplo sese clarius exponit, & à cõparatis arguit. Si (inquit) terrenas opes fratri nõ impartiris, quæ interim instabiles, temerè & disperduntur & congregantur, quomodo uitam tuam, tui nobilissimam portionem, quæ semel amissa recuperari non potest, egenti impendas? Nulla itaq; in te charitas dei, Dei inquã, quæ diuinitus inspirata, uel ad exemplum Christi filij Dei formata sit. Verba autem apostoli planè sunt pathetica, & quæ ad misericordiam piũ sollicitare possint animum. Paria, etsi non adeò elegantia & euidencia, legere est Iacobi 2. Sed longè comptiora apud Lucam in 16. ubi hæc res, Diuitis & Lazari tragœdia, ceu hypotyposi quadam oculis lectorum subiicitur. Viscera autem dicuntur omnia interiora hois, ut sunt præcordia, cor, pulmo, iecur. Quia uero in præcordijs, ut Platonici quoq; uolunt, adfectuum

Viscera

adfectuū sedes est, hinc usurpantur uiscera, pro rebus
ipsis quas cōtinent, cōcupiscentia, ira, dolore, gaudio,
hoc sanè loco, pro misericordia. Est enim Metonymia.

**Filioli mei ne diligamus uerbo, neq̄
lingua, sed opere & ueritate.**

Sententia est elegans, qua totum proponitur cha-
ritatis negotium. Et uerbo quidem, mira gratia, oppo-
suit opus, sed linguæ, ueritatem. Sic enim omnem ex-
cludit hypocrisin, & id asseuerare uult, quod Iacobus
Apostolus istis uoluit uerbis, Quòd si frater aut soror
nudi fuerint, & egentes quotidiano uictu, dicat autem
aliquis uestrum illis, Abite cum pace, calescite & sa-
turamini, non tamen dederitis illis, quæ sunt necessa-
ria corpori: quæ erit utilitas? Iacobi 2. Ad ornatum &
gratiã dictionis pertinet & illud, quod sententia hæc
Ioannis, & Epiphonematis speciẽ habet, & apostro-
phes figuram.

**Per hoc cognoscimus, quòd ex ueritas
te sumus.**

Ex ueritate sunt, qui uerè sunt filij Dei. Nunc enim
per enumerationem quandam exponit commoda Chri-
stianæ charitatis, id est, quid utilitatis ij percipiant, qui
uerè diligunt. Locus est ab honesto & utili. Si (ait) ue-
rè & ipso opere præstiterimus charitatis officia, hoc
ipso, ceu infallibili indicio comprobabimus, quod uerè
credimus. Vide Matth. 25.

E

EXPOSITIO IN EPIST.

Et in conspectu eius suadebimus cordibus nostris.

Pertinet & illud ad præsens charitatis cōmodum, quòd cum ad tribunal iudicis eundū fuerit, nobis nihil timendum sit, eò q̄ conscientia nostræ sint pacatæ: ut pote de nulla sibi hypocrisi conscia. Et lectio Græcæ nica longè planior est, καὶ ἔμπροθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν. Ἐμπροθεν uerò Corram significat, ueluti si quis ad conspectū statuatur iudicis. Πείθω plura significat, pareo, morè gero, suadeo & persuadeo, item placo, ut Matt. 28. Ibi enim dicunt principes Iudæorū, Dicite q̄ discipuli eius nocte uenerint, & sustulerint eum, uobis dormientibus. Quòd si hæc res apud præsidē in accusationem uenerit, ἡμεῖς πείσομεν αὐτόν, nos placabimus eū, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν, & uos omni culpa et periculo liberabimus. Ita hoc loco quadrantius fuerit, Placati erimus in cordibus nostris. Cor aut̄ affectuū sedes, pro ipsis ponitur adfectuū motibus. Id quod in scripturis frequentissimū est. Fructus itaq; ueræ charitatis & religionis est, tranquilla mens, pacata & sibi bene conscia conscientia. Qua nihil est in uita iucundius. Quod multis alijs sententijs inculcauit & Hebræorum sapiens Solomon.

Quoniã si condemnet nos cor nostrū, maior est deus corde nostro, et nouit oīa.
Chas

Charissimi, si cor nostrū nō condemnet nos fiduciam habemus erga Deum.

Hic locus admodū obscurus est, sed luce clarior fiet, si ōtī expuertamus Quōd si. Nec ignoro ōtī utrūq; significare & Quoniā & Quōd. Cæterū filum orationis consulendū, quodnam ex multis deligendum sit. Equidē particula Quoniā siue Quia, causalis est: sed nulla causalis huc quadrabit. Quōd, frequentius ordinat membra, proinde cum duo hīc iungantur membra, Si condemnet, & Si non condemnet, quadrantius erit Quōd. Deinde uerisimile est orationi subesse apopsiopesin: siue ut planius & magis ppriē loquar, eclipsin, hoc est, defectū, qui sic possit sarciri. Dixi de tranquilla mente & conscientia pacata. Quōd si quis ista (ut sit occupatiōis species) ceu exigua, & nullius momenti res, contemnat, credatq; conscientie motus suppressi atq; dissimulari posse, is sciat Deum (id enim est Deū corde nostro maiorē esse) affectuū quoq; Deum esse, hoc est, talē qui abdita etiā cordis rimetur, adeoq; norit oīa, ut hūc nihil secretorū lateat. Huic loco duo alij ancillantur. Prior est apud Ioan. in 10. Et pater qui dedit mihi oues, maior oībus est: id est, uerē maximus, summus, & sup oēs est. Posterior apud pphetā est, in Psal. 93. Qui plantauit aurē non audiet? & qui finxit oculū nō cōsiderat? Alij hunc locū sic exponūt, Quōd si animus noster nos accuset ac damnet, fortior Deus,

EXPOSITIO IN EPIST.

qui liberet & saluos faciat. Sed quorsum referemus, Et nouit omnia? Nunc enim non dicam, quod hoc sensu, utraq; membra coincideret. Atqui priori sententiae multo concinnius addes nunc membrum posterius, Charissimi, si cor nostrum, &c. Cuius sensus erit. Ceterum si posito fuce & sublata hypocrisi in uera charitate ambulauerimus, ut conscientia nostra nos non possit simulationis & mendacij conuincere, iam liberè cum Deo agemus. Id enī opponit ijs, qui, quoniam hypocritae sunt, cū Deo, qui omnia nouit, liberè agere non possunt.

Et qcq; petierimus, accipimus ab eo.

Iacob. 4. Est & hic peculiaris uerae charitatis fructus, quod quaecunq; petierimus, accipiemus ab eo. Allusit autem ad uerba Christi Matth. 6. 7, & Ioan. 15, & 16. At ne quis offendatur adhibeat & hanc Iacobi sententiam, Petitis & nō accipitis, eò quòd malè petatis, ut in uoluptatibus uestris insumatis.

Quoniam praecepta eius custodimus. & ea quae sunt placita corā eo, facimus,

Ioan. 1. Causa est, sed magis repetitum propositum: sicut & illud, Hic erat in principio apud Deū. Nam dū totū exponentis est & repetentis probationē, ueluti conclusionis causam. Veluti si dicam, Omnis uirtus est beata, Veritas est uirtus, Ergo ueritas est beata, quia uirtus. Sic in Euangelio, Deus est ab initio, & uerbum est ab

est ab initio, ergo uerbum Deus, quia hoc erat ab initio. Ad hunc modum hinc quoque colligit, Qui uere diligunt, omnia quae à Deo petunt, accipiunt. Nos diligimus, ergo omnia accipimus: quia diligimus. Nam idem est praecepta seruare & diligere, Roma. 13. Sequitur.

Et hoc est praeceptum eius, ut credamus nomini filij eius Iesu Christi, & diligamus nos mutuo, sicut dedit praeceptum.

Quia meminerat praeceptorum, ideo nunc omnem mandatorum summam in duo colligit capita, in fidem scilicet & charitatem. Fide agimus cum Deo, sed Charitate cum proximo. Porro charitatis neruus, uis, & anima, fides est. De nomine uero, quod pro maiestate, gloria & uirtute Dei accipitur, alij saepe monuerunt.

Et qui seruat praecepta eius, in illo manet, & ipse in eo. Et per hoc scimus, quod manet in nobis, è spiritu, quem nobis dedit.

Duplici nota, & gemina sententia, docet eos esse Christianos, qui charitati student & innocentiae: qui huius epistolae capulus est. Prior sententia est, Qui Deo fidit & proximos diligit, is uerè cum Deo consentit, uerusque est Christianus. Sicut pluribus audisti in superioribus. Posterior uero sententia existit ex prio-

EXPOSITIO IN EPIST.

re, Nemo autē de consensu & amicitia Dei nobiscum
intra dubitare potest, nisi is qui nescit spiritū sanctum
in corda nostra missum, qui testetur nos esse filios Dei.
Rom. 8. Ita nunc nemo proprijs uiribus seruat mandata. De
2. Cor. 1. inde qui Christi sunt, spiritum Christi habent, qui au-
tem carent, ij non sunt eius.

ARGUMENTVM CAP. IIII.

Interferit quædam de probatione spirituum, deinde uero
redit ad charitatem, ad quam hortatur multis quidem argu-
mentis.

CAPVT IIII.

Harissimi ne cuius spiritui cre-
datis, sed probate spiritus an ex
Deo sint, quoniam multi pseus-
doprophetæ exierunt in mundum.

Digreditur apostolus. Nam suspensio charitatis ne-
gotio, differit de probatione spirituum, occasione sum-
pta ex fine cap. 3. Erant enim tum quoque plurimi, qui
sua mendacia spiritus titulo uenū exponebant. Aduer-
sus istorū imposturam, præmunit fideles, & monet ne
cuius credant spiritui. Spiritus aut significat reuela-
tionē siue dogma (Metonymy) non ipsum tantū Dei
spiritū. Est enī & spiritus malus ac mendax. Et Paulus,
2. Cor. 14. Spiritus (inquit) prophetarū, prophetis subijciuntur.
Posuit enim spiritū pro doctrina, sensu, & mente enar-
ratoris, Ea mens & is sensus, pphetis subijcitur, ut si
cui uel melius uel appositius sit reuelatū, ille protinus
mentem in melius mutet. Et in 1 ad Theff. epist. cap. 5,
Idem,

Idem, Spiritū (inquit) ne extinguatis. Deinde sese exponit & subdit, Prophetias ne aspernemini. Quasi dixerit, Per spiritum intellexi prophetias, hoc est, dona spiritus, maxime uero scripturarum expositiones. Ergo censes Paule, omnia citra delectum à fidelibus esse suscipienda dogmata? Respondet, Omnia probate, & quod bonū fuerit, tenete. Ita Ioannes quoq; Charissimi (ait) ne cuius spiritui credatis, sed probate spiritus an ex Deo sint. Causa, Quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. De quibus audisti in 2, & nonnulla audies paulò post. Recte porrò monent grammatici $\psi\epsilon\upsilon\delta\omicron\varsigma$ cū alijs nominibus, proprijs maxime, compositum, similitudinem ferè significare, ut $\psi\epsilon\upsilon\delta\omicron\phi\acute{\iota}\lambda\iota\pi\pi\omicron\varsigma$, qui similitudinem quandā gerebat regis Philippi. Vocauit igitur pseudoprophetas apostolus qui cum reuera non sint prophetae, aliquam tamen propheticā prae se ferant speciē. Vide Iere. in 23.

Per hoc cognoscite spiritū Dei. Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne uenisse, ex Deo est. Et omnis spiritus qui non cōfitemur Iesum Christum in carne uenisse, ex Deo non est.

$\alpha\upsilon\tau\upsilon\omega\phi\omicron\varsigma\acute{\alpha}$ est. Nam tacite occurrit questioni, & simplicioreni omni cura liberat, ne is per ignorantiam & imprudentiam ab argutulis istis seduceretur.

EXPOSITIO IN EPIST:

Quòd si (ait) nescis quæ sit spirituum discretio, aut quæ
nam dogmata uera sint, quæ falsa, hanc tibi sumito re-
gulam, Omnis spiritus qui confitetur Iesum, &c. Ista
autem uerba apostoli plus habent in recessu quam fron-
te promittant, ideoque diligentius excutiemus singula.
Principio confitentur qui uerè & ex animo credunt.
Confiteri. Confiteri enim alias laudare significat, & gratias age-
re, ut in Psalmis, & fateri, ut Iacobi 5, Confitemini al-
terutrum peccata, & orate pro uobis inuicem. Nam
hæc sententia refertur ad superiora: quasi dicat, Quòd
si mutue inter uos fuerint simultates, agè quisque suam
culpam ingenue fateatur, & cõdonet alteri offensam,
& orate pro uobis inuicem, ut salui sitis. Nam & in-
uida mens & similitate exulcerata, non conducit ad
sanitatem corporum. In præsentiarum Confiteri, est,
ex certa animi persuasione, imò ex perspectissima
quadam πληροφορία, rei certissimæ & indubitæ
fidere, huic inniti, eamque, ut certissimam & uerissimam
palam & intrepide profiteri. Sic enim tradidit ista
& ante nos diuus apostolus Paulus, in Ebræis cap. 11,
& in Roma. cap. 10, denique ipse Christus Matth. 10.
Deinde In carnem uenire, suo more & schemate di-
xit, pro eo quod est, hominem induere, & in humanis
agere. Nam idem in historia dixit, In sua uenit, & sui
eum non receperunt. Id est, Semen Abrahæ induit, &
inter fratres suos conuersatus est, uerum illi negabant
illum

illum esse istud semen promissum. Porro Arrius & Hebion (inquires) aliaq; hæreticorum monstra, confessi sunt Christum in carnem uenisse, ergo ex Deo nati sunt? Respondeo. Etsi humanam in Christo naturam non negarint, tamen non crediderunt neq; docuerunt Christum in carnem uenisse. Nam duo sunt quæ hic significantur, alterum, quod fuerit ante carnem, & alterum, ipsa caro. Aliud enim est ad quod uenitur, & aliud quod uenit. Itaq; necessum est id, fuisse aliquid priusquam aduenerit, quod in carnem uenit, Christus itaq; Iesus, id est, persona, in diuinis, filij, uenit in carnem, id est, hominem induit, & uenit in carne, id est, tanquam homo conuersatus est. Id quod heretici non confitentur. Ex quibus liquido liquet Ioannem cum carnis meminit, non locutum esse de humana tantum natura, ut uideri poterat, sed de toto Christo, uero Deo & homine, sicut est una persona in duabus manens diuersis substantijs. Nam notus est orthodoxorum consensus iuxta quem ita confitemur, Unus est Christus non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unus inquam non cõfusione substantiæ, sed unitate personæ. Ita nunc commodissime intelligemus per carnem, totum illud negotiũ, quod Deus egit in assumpta carne. Tum sanè hic erit apostoli sensus. Omnis doctrina quæ huc unicè spectat, ut doceat Iesum Christum Dei

EXPOSITIO IN EPI T.

filium, hominis factum esse filium, & in humana natura nobiscum fuisse conuersatum, mortuum, resuscitatum, & coelos assumptum, illum inquam ipsum, illum esse sacerdotem & sacrificium mundi unicum: hoc est, redemptionem, salutem, & ueritatē aeternam, ea doctrina proculdubio ex Deo est. Quae autē contrarium agit, ea prorsus ex Deo nō est. Et hac ratione neq; Arrij, neq; Macedonij, neq; Photini, neq; Pelagij, neq; Pontificiorum, doctrina omnis, ex Deo erit. Nam si nostris uiribus & inuentis paratur salus, iam Christus frustra passus est. Galat. 2. En habes regulam quo probes omnia omnium dogmata.

Et hic est ille spiritus antichristi, de quo audistis quod uenturus sit, & nunc iam in mundo est.

Alludit ad ea quae audiuius in cap. 2. eaq; dilucidius exponit. Vnde nos discimus antichristi spiritum & uim coepisse apostolorum temporibus, sed nostris omnino absolutam esse. Nos enim uidimus Turcicam fidem ex Arrij & Nestorij haeresibus collectam, extremis blasphemijs Christum proscidisse. Vidimus & hisce auribus audiuius pontificia religione, hoc est, indulgentijs, satisfactionibus, missis, diuorū cultu, monasticis uotis, alijsq; id genus humanis inuentis, Christum adeo obsoleuisse, ut uix centesima humani cordis portio ei fuerit dicata amplius. Quid ergo restat aliud,

aliud quàm ut immani, truculenta, & sæuissima anti-
christi: quæ certo imminet ac irruit: persecutione su-
perata, expectemus iustissimum uenturum iudicem.

Vos ex deo estis filioli, & uicistis eos.

Mitigatio est, species quædã correctionis, qua con-
solatur in discrimine constitutos. Similis ei quam hæ-
buimus in cap. 2. Sed uos unctione habetis, &c. Nam
hic est uerborum sensus, Monitione hac forsã nõ erat
opus apud uos, qui ex Deo nati estis, & spiritum Dei
arrabonem habetis, qui cum sit spiritus ueritatis & Ephe. 4.
constantie, nõ permittet ut uos quouis uento doctri-
narum circumagimini. Porro de enallage quæ subest
uerbo Vicistis, annotauimus in cap. 2. Eos refertur ad
antichristos.

**Quoniam maior est qui in uobis est,
quàm qui in mundo.**

Causa est. Non uincetis uestris uiribus, neq; uestro
robore uicistis, si quid uicistis, sed Dei auxilio, qui spi-
ritu suo animat & confortat ecclesiam suam. Dicit
enim Christus in euangelio, Spiritus ueritatis ducet Ioan. 14.
uos in omnem ueritatem. Non enim relinquam uos
orphanos, sed alium consolatorem dabo uobis, illum
ueritatis spiritum. Item, Non est ut anxie de defen- Luce 21.
sione sitis solliciti: nam ipse dabo uobis os & sapien-
tiam, cui non poterunt contradicere neque resistere,
omnes qui aduersabuntur uobis. Et apud Ioannem, Ioan. 16.
In mundo adflictionem habetis, sed bono animo sitis,

EXPOSITIO IN EPIST.

fitis, ego uici mundum. Recte igitur & propriissime dixit apostolus. Non est quod astus & uires istorum timeatis. Deus enim nobiscum est, qui solus fortis & omnipotens est. Vide Isaiam in 51. & Paulū in Rom. cap. 8. item Sapientie 7.

Ipsi è mundo sunt, ideo è mundo loquuntur, & mundus eos audit. Nos ex Deo sumus. Qui nouit Deū audit nos. Qui non est ex Deo, non audit nos.

Iam uero ne quis offenderetur multitudine et prosperitate errantium, pulchram subiicit antithesim, quæ & causas utriusq; religionis & doctrine ostendit. Christiana ex Deo est, sectatores eius cœlestes: hinc in orbe paucissimos habet ueros cultores. Nam mundus est terrenus, terrena ergo diligit. Sed hominum inuenta & hæreticoū dogmata sunt terrena, impio, stulto, & cæco homine orta: quo fit, ut impius, stultus, & cæcus mundus, amplectetur, imò impensius sectetur mundana siue humana, quàm cœlestia. Allusit autem ad uerba Christi, quæ extant in euangelio cap. 8. & 15.

Per hoc cognoscimus spiritum ueritatis & spiritum erroris.

Clausula est. Veluti diceret, Et hæctenus quidem de probatione spirituum differuimus.

Charissimi, diligamus nos inuicem, quia charitas ex Deo est.

Abso=

Absoluto negotio de probandis spiritibus, redit ad institutum, atq; ad charitatem hortatur, inde enim digressus erat in fine cap. 3. Nunc uero ducit argumentum à causis. Diligamus (inquit) nos inuicem, quia charitas ex Deo est, res sancta et diuina est, illud præcipuum Dei mandatum est.

Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, nō nouit Deum. Quoniam Deus charitas est.

Pertinent hæc ad superiorem argumentationem. Idem enim clarius reddit antithesi posita ob oculos. Et filij genium referunt parentū. Id quod supra ostendimus. Deus autem charitas est, κατ' ἀνέκδοξον. Nam hominē prostitute impudentiæ appellamus impudentiam, hominem impense clementem, clementiã. Eodem modo & ratione eadem dixit Ioannes, Deū esse charitatē, qui & aliàs exemplar est charitatis. Iam enim sequitur.

In hoc apparuit charitas Dei, quòd filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut uiuamus per eum.

Dixerat Deum esse charitatem, id uero nunc probat ex actis: ut nihilo minus exemplum sit, quo credentes ad charitatem (ut postea audiemus) trahuntur. Porro singula uerba pondere quodã, & matura qua-

EXPOSITIO IN EPIST.

dam grauitate, mirifice urget lectores, mirifice itenē
 & supra quā dici possit, proprie, incomparabilenē
 Dei erga nos charitatem describit. Verum hoc (ait)
 argumento probauit nobis Deus charitatem suam, quā
 erga humanum genus adfectus est, quod filium suum
 misit. Nam ipse Dominus Iesus in euangelio dicit, Sic
 Deus dilexit mundū, ut daret filiū suum, pro mundo,
 En tibi, filium suum dedit nobis. Magnus aestimatur,
 & merito, Abraham, qui filium suum Deo dederit.
 Hic autē nihil offert creatura creatori: sed ipse crea-
 tor Deus, summus, uerus, & aeternus, filiū suum, suum
 inquam, nobis impendit, & unigenitum quidē illum.
 En amplificationis incrementū. Impendit autē impio
 mundo. Sed quis est qui pro amicis moriatur? aut filiū
 suum hosti impendat? Deus autem pro hostibus, sum-
 mum decus coeli, suasq; illas gratissimas delicias, dile-
 ctissimum filium, in mortem dedit. Quae ergo posthae
 alia inuenietur charitas ardentior?

In hoc est charitas, non quòd nos di-
 legerimus Deum, sed quòd ipse dilexit
 nos, & misit filium suum propitiatio-
 nem pro peccatis nostris.

Etiam istis amplificat charitatem Dei, ut hoc ue-
 hementius, euidentissimis istis, inferat, Si sic Deus dile-
 xit nos, &c. Amplificare autē solent rhetores correa-
 tione quadā: ut Cicero in Verrem, Non enim furem,
 sed

sed raptorem: non sacrilegum, sed hostem sacrorum: non sicarium, sed crudelissimum carnificem ciuium sociorumq; , in iudicium uestrum adduximus. Simili correctione subdidit et Ioannes, Nec est, ut quisquam suis id tribuat uiribus, quòd filium suum misit Deus, Non enim nos dileximus Deum, sed ipse nos dilexit Deus. Non ipsi nobis salutē nostris paruimus meritis, quæ reuera nulla sunt: sed ille elegit nos, ex gratia. Nam elegit nos in ipso (ut Paulinis utar uerbis) anteq̃ iacerentur fundamenta mundi, ut adoptaret in filios per Iesum Christum, &c. Ephe. 1. Hinc uero discimus quanto cōtemptu & blasphemia diuinæ gratiæ iactentur quorundam de meritis & libero arbitrio placita. Nā si salus est ex gratia, iam nō est ex operibus, &c. Roma. 11. Quod autem superius extulerat, Misit filium ut per eum uiuamus, id nunc sic effert, Misit filium propitiationem pro peccatis nostris. Vide quæ annotauimus in cap. 2.

Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus nos mutuo diligere.

Adaptat nunc exemplum ad suum institutum. Si (inquit) Deus tanto nos amore complexus est, ut ne filio quidem prædilecto, nostri causa, pepercerit, certē iustissimum & æquissimum est, ut etiam nos mutuo diligamus, nec uulgariter quidē, sed impense imò flagrantissime.

EXPOSITIO IN EPIST.

Deum nemo uidit unquā. Si diligamus nos inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius est perfecta in nobis.

Tacite obiectionis, tacita responsio est. Quasi dicat. Istis uero omnibus nolim quisq̄ intelligat Deum esse uisibilem, quasi scilicet is qui nobis in charitate imitandus præponitur, aut nobiscum consentire & fœdere necti traditur, uisibilis sit & corporeus. Stat enim scripturæ sententia, Deū nemo uidebit & uiuet.

Exodi 33. Aliud autem uolo, eo uidelicet penetrare, ut intelligatis Deum nobis charitate unitum esse, hoc est, eos cum Deo esse nexos fœdere, qui fratres diligant. Qui enim diligit ex spiritu Dei diligit. Proinde spiritus ille charitatis, utrumq; cōiunxit, homini Deum, & Deo hominem. Charitas itaq; Christiana certissimum signum est gratiæ diuinæ, amicitie, & coniunctionis. Nam charitas eius ponitur pro ipso Deo diligente, sicut Hercules robur & Cæsaris maiestas, pro ipso Hercule & Cæsare usurpamus. Et Germanis usitatissimum est. *Uwer lieb/ Fürstliche gnad.* Annotandū & illud. *θεός*, & hoc in loco, & in historia euangelica, legitur citra articulum præpositiuū, fortassis eius rei gratia, ut diuinitatē magis intelligeremus quā Deum. Nam uera est propositio, Diuinitas à nemine est uisa. Quāq; & illa non sit falsa, Deum nemo uidit unquam. Inuenias tamen qui non perinde capiant, si absolute dicas, Deum

Deum nemo uidit unquam. Apostoli enim uiderunt Christum, qui (ut Paulus ait) Deus est super omnia be- Rom. 9. neditus. Quanquam Christi caro tantum uisa sit: ut ostendimus cap. 1. Quæ omnia non in hoc monemus, ut Deum & diuinitatem separemus, sed ut doceamus quanto studio, quanta ue diligentia debeant tractari sacra. Quòd si tu Deum alibi legas à prophetis uisum, id certe de assumpta intelliges forma uel specie, qua sese uoluit mortalium oculis ingerere. Huius generis plurima legas apud Tertullianum in opere illo incomparabili, aduersus Praxean, pro sacrosancta trinitate, edito, Item apud Ambrosium in lib. de Incarna. Dom. Sacra.

Ex hoc cognoscimus, quòd in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis.

Clarius edisserit, quod iam iam de amicitia Dei dixit. Spiritualiter (inquit) unum sumus cum Deo. Spiritu coheremus. Poterant autem hæc omnia uideri ab utilitate esse deducta: hoc sensu, Quòd si fratres dilexerimus, unum cum Deo futuri sumus. Et in Euangelio paria tribuit fidei. Dicit enim, Qui edit meam carnem, Ioan. 6. & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Iam ut fidelis non cupit ipsam Christi naturalē, hoc est, humanam carnem edere: sed spiritu contentus, fide in Christum Iesum mortuum & resuscitatum, saturat

EXPOSITIO IN EPIST.

Ita omnes pij spiritu Deum uidere, spiritu Deo coherere, & quoad in terris agunt, charitate uniri, gaudent.

Et nos uidimus & testamur, quod pater misit filium seruatorē mundi. Quisquis confessus fuerit, quod Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.

Epanaphora redit ad id, quod dixerat, Et misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Id uerò poterat alicui uideri infirmatum per subiectā sententiam, Deū nemo uidit unquam, quasi Christus non sit Deus. Mature itaq; redit, ac dicit: Et nos uidimus & testamur. Quae apostolica est attestatio, rhetorica asseueratione & uehementior & certior. Plura huius generis annotauimus in cap. 1. Addit, Ad religionem itaq; pertinere, ut confiteamur, id est, credamus Iesum esse Dei filium. Nisi enim sic credas & fatearis, profecto neq; tu in Deo eris, neq; Deus in te manebit, hoc est, neque propitium numen, neq; cum numine foedus habebis. Quod si hanc sententiam Apostoli, ei iunxeris, quam in initio 4 cap. de adsumpta carne tractauimus, uidebis Christum duabus (ut monuimus) consistare naturis. Secundum naturam diuinam salus est & uita. Secundum humanam gratiae pignus & redemptionis praecium. Plura require ex tertio & sexto cap. Ioannis:

Ioannis: item ex Paulo ad Romanos 3, & ad Hebræos
ac 2 capite.

Et cognouimus & credimus charitatem, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Fidei certissimo negotio, charitatis coniungit (ut in coepta pergat uia) æquè certum negotium, eadem utens asseueratione. Hoc enim dicit, Sicut uisa & comperta docuimus de fide in Dominum Iesum, ita certa quoq; tradimus de charitate. Quòd scilicet Deus charitas sit (en ut nunc colligat) & qui in charitate manet, in Deo etiam maneat, & Deus in eo. Nam cum Deus uideri ab hominibus non possit, nisi per spiritum & benefacta sua, recte ex actis uocauit Deum, charitatem, *Ein früntlich lieblich güt.* De quo nonnihil attigimus inter initia huius capituli.

In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij, quod sicut ille est, & nos sumus in mundo hoc.

Abrupta hortatione, docere instituit, ut tamen non currat (quod dici solet) extra oleas. Nam notis quibusdam certis ueram & absolutam charitatem designat. Vbi ego per charitatem non tantum dilectionem, sed etiã totam religionem intelligo, quæ fide & charitate

EXPOSITIO IN EPIST.

absoluitur. Igitur duabus notis certo deprehendemus an uera religione, uerè simus imbuti. Prima. Si conscientiam habuerimus in die iudicij inconcuſſam. Secunda. Si in hoc mundo instituerimus uitam noſtram ad exemplū Chriſti, ut & nos in innocentia uitæ & ſumma uiuamus charitate, ſicut & ipſe uixit. Et de hac re ſatis diſputatum eſt in cap. 2. De fiducia uerò in die iudicij habenda, & de impauida conſcientia, de qua ſæpius cœperat dicere Apoſtolus, nec unquam abſoluerè poterat, audiamus quæ ſequuntur.

Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras eiſcit timorem, quia timor cruciatum habet. Qui autem timet non eſt perfectus in charitate.

Non eſt quòd multis agamus de timore ſeruili & filiali. Neq; de timore Dei, qui eſt religio eius, cura & ſtudium mandatorū eius, & reuerentia eius. De quo **Prouer. 2.** propheta dixit, Initium ſapientie eſt timor Domini. Nihil enim horum hîc agitur. Sed timor ſumitur pro deſperatione & conſcientia conſternata, quæ angitur curis indefeſſis. Nam ipſe Ioannes ſtatim ſubiecit, Timor cruciatū habet. Vult ergo dicere apoſtolus, Qui uerè pij ſunt uerèq; cognouerunt illud amabile, quod Deus mundo per filium exhibuit, negotium, imò beneficium, ij deſperare non poſſunt. Nam religio quæ abſoluta eſt, timorem expellit: hoc eſt, conſcientiam pacificat.

pacificat. Nam ex fide existit pax. Vnde in Euangelio Rom. 5. legimus, Qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum, qui autem ex ea biberit, quam ego dabo, non sitiet in aeternum. Item, Ego sum panis uitae. Qui uenit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam. Quod si quis timet, id est, si adhuc acerba ringitur conscientia, is in charitate non est perfectus, id est, nondum uere & absolute, ut debebat, credidit: nondum sese totum dedit amico Dei negotio. Nam qui fieri posset, ut eius pungeretur conscientia, cuius intellexisset animus Deum nihil posse negare fidelibus, quippe, qui nec filio pepercerit, sed pro nobis omnibus tradiderit illum? Hinc uero conijcere licet, pontificiam religionem omnium esse ut peruersissimam, ita stultissimam quoque, utpote quae rebus nitatur e quibus nullam expectes animi tranquillitatem.

Nos diligimus eum, quonia ipse prior dilexit nos.

Videtur nunc epilogum contexere eorum quibus haecenus inflammauit ad charitatem. Caritas oritur, non ex homine, sed ex Deo, quae ideo diligimus, quod ipse & amorem sui prior inspirauerit, & beneficijs suis ad amandum se, illexerit.

Si quis dixerit, diligo Deum, & fratrem suum oderit mendax est.

Colligit, magnificis uerbis non delectari Deum, sed

EXPOSITIO IN EPIST.

Splendido charitatis opere. Qui enim fausta precatur
fratri egenti, & interim inopiam eius, cum possit, non
iuuat, nihil prestat. Proximus enim (ut in 2 cap. audi-
uimus) opere, non sermone diligendus est. Et dilectio
Dei & proximi, ita cognata sunt, ut altera sine alte-
ra non subsistat. Hinc sequitur.

Qui enim non diligit fratrem suum quem
uidit, Deum quem non uidit, quomodo
potest diligere?

A comparatis colligit. Nam ea quae coram cõtue-
mur plus mouent, quam ea quorum mentionem tantum
audimus. Si ergo habeas substantiam huius mundi, ui-
deas autem fratrem tuum egere, & non cõmunicaueris
ei facultates tuas, iam nulla est in te Dei charitas. Il-
le enim ut inuisibilis est, ita non potest nisi per spiri-
tum suum habitare in pectoribus nostris. Sed spiritus
Dei comis est, benignus, & misericors. Tu uero diffi-
cilis es, imitiss & immisericors. haec itaq; facta palam
testantur, quod ut spiritum Dei non habes, ita neque
ipsum Deum diligas neque proximum.

Et hoc habemus praecipuum ab eo,
ut qui diligit Deum, diligat & fratrem
suum.

Summario legis concludit hoc negotium. Est autem
haec summa legis & prophetarum. Dilige Dominum
Deum tuum ex toto corde: & proximum tuum sicut
te ipsum

te ipsum. Dicit ergo Ioannes: Quid uerò multis opus est
Ipsa Dei praecepta omnia in hoc sunt tota, ut diligamus
Deum & proximum. Proinde qui uerè Deo in-
seruire uelint: qui re, non ipso tantum nomine, Chri-
stiani esse, quàm nominari, malint, fratres diligant.

ARGUMENTVM CAP. V.

Differit de uirtute fidei, fidei inquam quae est in Christo
Iesum, qui sit uerus Dei filius, & æterna credentiũ salus, adeo
ut extra eum non sit ulla salus.

CAPVT V.

Mnis q̄ credit Iesum esse Chris-
tum, ex Deo natus est.

Apostolicæ functionis erat non modo
opera iusticiæ inculcare, sed & uim ipsamq; bono-
rum operum, innocentiae uidelicet & charitatis, ani-
mam, quæ fides est, accurate curare, eamq; potissi-
mum exornare prouinciam. Apostolus itaq; cum fi-
dei, redemptionis, & sanguinis Christi, in innocentiae
& charitatis negotio, sæpius meminisset, nihil tamen
solide & ex professo de ijs scripsisset: nunc accingi-
tur ut solide & quantum satis esse possit, de fide in
Dominum Iesum scribat. Et initio quidem caput fi-
dei proponit. Deinde uero ostendit, quòd hæc fides
non sit otiosa quædam (ut aiunt) qualitas in ani-
mis hominum, sed uirtus & potentia Dei, è qua

EXPOSITIO IN EPIST.

Christus
est Mes-
sias.

illa duo maxima, de quibus haftenus egit, innocentia
& charitas nascantur. Et haec duo in praesentiarum
tractabimus. Caput itaq; fidei hoc est, ut credamus Ie-
sum esse Christum, id est, Iesum esse Messiam. Nam
esse Christum, est esse Messiam. In idem recidit uox
utraq; sed altera est altera notior. Nam $\chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$, Chri-
stus, quae Graecanica est, unctum significat. Idem sig-
nificat מָשִׁיחַ Messias, quae Hebraica est. Est au-
tem Messiam siue Christum esse, regem & pontifi-
cem esse maximum, liberatorem, hostiam, redemptio-
nem, & salutem. Reges enim & Pontifices inunge-
bantur. Regum autem erat, liberare & seruare. Pon-
tificum, hostijs atq; donis iratum numen placare. Chri-
stus ergo Iesus ueri Israëlitici populi, rex & sacerdos
uerus, uenit in orbem, & ea mundo praestitit, quae bo-
ni & iusti principes suo populo solent & debent.
Sanctas tulit leges. Impias & tyrannicas soluit. Op-
pressam libertatē & ab impijs dirutā, restituit. Emen-
tes & uendentes ē templo (ueluti sacer templi Dei
uerus rex) exturbauit. Pharizaicam & humanam
doctrinam, impiam iuxtā ac inutilem labefactauit. Dei
gloriam asseruit. Sed & ipsum sese Deo patri obtu-
lit: certē ut à demonis tyrannide, & aeterna morte,
suos liberaret. Idem à mortuis resurrexit, & tanquam
aeterni regni, rex & sacerdos aeternus, caelos ascen-
dit: ut ibi pro suis intercedat, & in orbe regnet, ue-
rus Deus,

rus Deus, in secula seculorum. Hæc uero omnia confitemur, cum confitemur Iesum esse Christum. Hæc item omnia tradebat in synagogis Iudeorum Apo- Act. 17.
stolus Paulus, cum ostenderet Iesum esse Christum. Hæc confitebatur & Apostolus Petrus, cum omnium Apostolorum nomine, interroganti Christo, quem se esse dicerent, responderet, Tu es Christus filius Dei uiui. Quemadmodum uero Petrus post eam confessionem Matth. 16.
audiebat, Caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in caelis est. Ita hoc in loco audimus, Omnis qui credit Iesum esse Christum, ex Deo natus est. Est enim ex Deo natum esse, à Deo doctum esse, adeoq; & coelitus renatum esse. De qua natiuitate Ioan. 6.
pluribus egit Christus apud Ioannem in 3, ubi Nicodemum instituit, & ait: Nisi quis renatus fuerit è supernis, non poterit, &c. Et hæc in transcurso, de capite fidei differuimus. Videamus nunc quomodo ostendat hanc fidem esse uiuam & bonorum operum feracem. Sequitur.

Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus est ex eo.

Ex Deo nascuntur credentes. Sicut modò audiui-
mus. Proinde credentes sunt filij Dei. Iam ergo docet similitudine humana, quòd fides non possit non pro-
gignere à se charitatem. Nam ita comparatum est in rebus humanis, ut qui patrem diligit, filium quoque

EXPOSITIO IN EPIST.

patris nomine diligat. Quid quòd unicum habent omnes credentes patrem? Vnde consequens est, omnes credentes esse fratres, uno patre genitos. At immane fuerit flagitium, si fratrem quis uterinum oderit aut ceciderit.

In hoc cognoscimus quod diligamus filios Dei, cum Deum diligimus & præcepta eius seruamus.

Nota est, unde possit cognosci quod uere diligamus. Si (inquit) ipsum diligamus Deum, necessario diligemus etiam fratres. Deinde si rationem habuerimus mandatorum eius, iam necessario diligimus. Dilectionem enim præcepit Deus. A pronunciatis igitur, denuo probauit, quòd fides non sit sine charitate. Subijcit euidentem causam & assertionem.

Hæc est enim charitas Dei, ut præcepta eius seruemus.

Hoc est. Ea est enim natura eorum, qui diligunt Deum, ut præcepta eius seruent. Sed summa præceptorum est charitas, ergo genio & instinctu quodam nature, que ex renascentia est, diligant.

Et præcepta eius grauiam non sunt, quoniam omne quod natū est ex Deo, uincit mundum: & hæc est uictoria quæ uicit mundum, fides uestra.

Interferit hoc, ne quis obijciat præceptorum Dei difficultatem

difficultatem. Nam per contrariam sententiam dicit,
 Et praecepta eius graua non sunt. Huius rei causam
 statim addidit, Quonia omne quod natum est ex Deo,
 (Nascuntur autem ex Deo, qui credunt) uincit mun=
 dum. At in 2 audiuimus mundū aliud nihil esse, quā
 malarum rerum concupiscentiam & studium. Fides
 igitur ea est uictoria (uide ut ipsum sese exponat)
 quae uicit mundum. Hinc fit, ut praecepta eius non
 sint graua. Quia ipsa fides, qua renascimur, facile po=
 test omnia. Omnia enim possum in eo (inquit aposto=
 lus) qui me confortat. Atque hoc modo pulchre con=
 iunxit charitati, puritatem uitae: ut quae haecenus per
 integram epistolā coniuncta tractauit, eadem ne hic
 quidem, ubi de fidei ui agitur, separet. Nam ex fide
 enascitur non modo charitas fraterna, sed & sancta
 innocentia, temperantia, & puritas. Ita simul & hoc
 probauit, Quod uera fides non sit otiosa, neque ueri
 fideles sint impuritati dediti. Nam sanctam esse fidem
 & sanctimoniae genitricem. Huc refer integrum cap.
 11 ad Hebraeos, de uirtute fidei scriptum, & uidebis
 quomodo fide uicerint mundū omnes à condito mun=
 do, serui Dei. Huc pertinet & illud Christi uerbum,
 Et portae infernales non praeualebunt aduersus eam
 ecclesiam, quae per fidem Christo Iesu innititur. Illud
 quoq; Omnia possibilia sunt credenti. Matt. 16.

EXPOSITIO IN EPIST.

Quis est qui uincit mundum, nisi qui credit quòd Iesus est filius Dei.

Pulchre connectit omnia. Nam commode nunc transit ad id quod instituerat, probare Iesum esse Dei filium uerū Messiam. Pertinent enim hæc ad expositionem superioris sententiæ, Omnis qui credit Iesum esse Christum, ex Deo natus est. Iam enim absoluta fidei uis, & ostenso, quòd fides non sit uana quædam opinio, sed efficax uirtus, accingitur, ut caput fidei, quod in initio summarie tantum proposuerat, firmis nunc fulciat argumentis. Hisce nimirum quæ iam sequuntur.

Hic est qui uenit per aquam & sanguinem, Iesus Christus.

Alij hunc locum uarie exposuerunt. Ego, si quid mihi post alios conijcere licet, ista diligentius pensanda pijs propono lectoribus. Duobus potissimum argumentis probare uult, quòd Iesus sit filius Dei, uerus saluator mundi. Iccirco enim ad finem adiecit, Iesus Christus. Et Græca quidē ueritas sic habet, οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, ἰησοῦς χριστός, hoc est, Hic est ille ueniens, aut qui uenturus erat, per aquam & sanguinem, Iesus Christus. Quasi senserit, diuinū spiritū per scripturas, prænucciassè, aliquando uenturum esse saluatorem, qui se orbi probaturus sit per aquam et sanguinem, quòd sit saluator.

Per

Per aquam uero intelligimus coelestem doctrinam & sapientiã, idq; ob puritatem & quod reficiat ac fluat. Nam ἕως fluo est, unde & ἕως fluxus, oratio & uerbum. Ex aqua serè omnia nascuntur: aqua omnia conseruantur, & uegetantur. Ita nunc metaphorice doctrinam Christi uocauit aquam. Sed & sanguinis nomine, allusit ad ueterum sacrificia. Et sine sanguinis effusione (ait apostolus) non fit remissio. Ponit ergo sanguinem pro hostia, remissione, & redemptione. Venit igitur Iesus Doctor & lux mundi, Hostia & redemptor æternus. Nam docuit coelestẽ sapientiã, & morte sua uiuificauit nos, & sanguine suo lauit. Quibus ceu infallibilibus argumentis mundo declarauit, quòd ipse sit Christus, hoc est, quòd Iesus, uerus sit Messias, uerus Dei filius. Heb. 9.

Non per aquam solũ, sed per aquam & sanguinem.

Correctione rem amplificat. Nam Iesus Christus non modo uenit per aquam, id est, doctor aut legislator, ueluti Moses aliquis, sed per aquam & sanguinẽ, id est, redemptor & conciliatio mundi, cui aquam id est, euangelicam iunxerat prædicationem. Ita uides aquam, id est, doctrinam, non esse solam, sed sanguini iunctam. Hinc in euangelio dixit Ioannes, Legem per Moysen esse latam, sed gratiam & ueritatẽ per Iesum Christum esse exortam. Ioan. 1.

EXPOSITIO IN EPIST.

Et spiritus est qui testificatur.

Rom. 1. Est & spiritus peculiare argumentum, quòd Iesus sit Christus, uerus Dei filius. Per spiritum autem intellexit, uel illud spiritus sancti testimonium, de quo legimus Ioan: 1. Vidi spiritum descendentem de cœlo specie columbæ, &c. Vel illud, qd' & Paulus allegat in Romanis, Qui declaratus fuit filius Dei cū potentia, per spiritum sanctificationis, &c. De quo qui copiosissima uelit, legat Isaiam in 11. cap. & 61. Additur robur & aggrauatio.

Quoniam spiritus est ueritas.

Spiritus testimonium, uerum, certum & diuinum est testimonium, ut si solū restaret, satis roboris causa haberet.

Quoniam tres sunt qui testimonium dant, spiritus & aqua & sanguis, & hi tres unum sunt.

Veluti in foro res agatur, producit testes. Dixerat omnino uerum esse quòd Iesus sit Christus. Id porro negabatur à multis. At Moses uoluit, ut res dubiæ discernentur duorum aut trium contestatione. Nam in ore (inquit) duorum aut trium, stabit omne uerbum. Probaturus ergo rem dubiam Ioannes, & in certum ordinem compositurus testimonia aquæ, sanguinis, & spiritus, tres producit testes, aquam inquam, sanguinem,

nem, & spiritum. De ijs loquens, tanquam personæ sint, quæ reuera personæ non erant. Subest itaq; uerbis prosopopœia. Iam uero si testes non consentiant uanū est testimonium. Proinde non temerè subiunxit, Et hi treis unum sunt, id est, omnium suffragia siue testimonia consentiunt & in idem recidunt. Germanè exactius id schematis ita reddimus. Die zügen sind einß. Quidam multis hîc agunt de unitate trinitatis, sed non in loco suo. Nihil enim hîc agit de unitate trinitatis, quæ alibi commodius & firmitus inducitur & comprobatur. Nam illud membrum, quod quædam insertum habent exemplaria (quoniam tres sunt qui testimonium dant, in coelo pater, sermo, & spiritus sanctus, & hi treis unum sunt) è margine uidetur irrepisse. Annotauit forsân sciolus aliquis istud, qui non uidit, aqua significari coelestem doctrinam, sanguine, redemptionem, & spiritu, uirtutem & administrationē diuinam. Fecit itaq; ex aqua patrem, eò quòd ex aqua, omnia generari dicantur: ex sanguine filium, eò quòd sanguinem fuderit: sed ex spiritu, personam spiritus sancti. Verum plura huius generis annotata sunt & ab Erasmo, in eruditissimis illis suis, in nouum testamentum Annotationibus.

Si testimonium hominū accipimus, testimonium Dei maius est, quoniam

EXPOSITIO IN EPIST.

hoc est testimonium Dei, quo testificatus est de filio suo.

Confirmat susfortius, argumento ducto à comparatis, à minore ad maius. Vt Si quis cui honorē putat deferendum, cur non magis consuli? Ita hoc loco, Si (ait) humano credimus testimonio, quur diuino non crederemus? At diuinum testimonium, hoc, palàm asseuerat quod diximus de filio, nempe, quòd Christus sit uita & redemptio: proinde certum est quòd Iesus sit Christus. Similia lege in historia Ioan. 5.

Qui credit in filium Dei, habet testimonium in seipso. Qui non credit Deo mendacem fecit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de filio suo.

Prius est ut Christum, quis & qualis sit, cognoscamus, posterius uero ut cognito ita adhæreamus, sicut eum cognouimus. Iam uero cognouimus eum, ut filiū Dei & unicum & æternum saluatorē totius mundi: proinde æquum est, ut Iesu Christo, toto corde fidamus et nitamur ut saluti. Et hic est finis prædicatæ religionis Christianæ. Hinc & Ioannes idē pulchre ingerit, posteaquàm quis esset, docuisset. Iam itaq; Qui (inquit) testimonio Dei credit, quo testatus est Iesum esse uitam & salutem, is testimonium habet in se ipso, id est, ipsam uitam & redemptionem habet in se ipso, uereq;

uerēq; assequutus est. Nam usurpauit testimonium pro ipsa re testata, pro ipso Christo, aut salute. Et per antithesim pro suo more, adiicit, Qui autem hoc diuinum testimonium non suscipit, is Deum mendacij coarguit. Caussa, quia non credit in testimonium, &c.

Et hoc est testimonium, quod uitam æternam dedit nobis Deus, & hæc uita in filio eius est. Qui habet filium, habet uitam, qui non habet filium Dei, uitam non habet.

Ne quid obscuritatis inesset rei nobilissimæ et summæ, hanc subiungit exegesim, ut omnia ipso sole clariora fierent, utq; nullo alio indigeremus iuterprete. Et quid oro potuit clarius dici, quàm quod dictū est, Et hoc est testimonium quod uitam æternam dedit nobis Deus? Rursus ne quis nesciret quomodo oblatam assequeretur, aut susciperet uitam, addidit, Et hæc uita est in filio Dei, Ut qui nunc filium Dei per fidem possideat, is certò uitam æternam habeat: qui uerò huic non fidat, is uitam prorsus non habeat. En tibi, breuia, absoluta & clara habes. Quid uerò dicent ad hæc sacrosancta & luce clariora uerba, Pontificij? Qui credit in filium (ait apostolus) habet uitam: adeò omnis in filio habitat plenitudo. Qui nõ credit in filium, uitam non habet: adeò extra hunc non est ulla alia salus. Ideoq; qua fronte, qua ue impudentia, audetis uos ui-

EXPOSITIO IN EPIST.

Act. 4. *tan uestris tribuere inuentis, qui auditis in unico Iesu*
1. Tim. 2. *Christo, & in nulla alia re, esse salutem? An non intel-*
Ioan. 14. *ligitis? In nullo alio est salus. Nullū aliud est medium.*
Nemo uenit ad Deū nisi per Christū. Vestris sanē na-
nijs populum Deo, per Christum, non adducitis, sed à
Deo quā longissime abducitis, ut inquam eam gloriā
creaturis deferant, quæ reuera creatoris & mediato-
ris Christi erat. An ne pudebit uos aliquando uestræ
impietatis? Quòd si Christo (ut uideri uultis) uerè cre-
ditis, uni omnē date gloriā, & cū apostolo ex animo
clamate, Absit ut glorier nisi in cruce Dñi nostri Iesu
Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego
mundo. Gal. 6. Vide igitur, ô ingratissimū seculū, an
heresim doceamus, qui aduersus impij antichristi reg-
num, unici Christi, unicā gloriā, tam anxie adserimus.
Hec scripsi uobis q̄ creditis in nomen
filij Dei, ut sciatis q̄ uitam habetis æter-
nam, & ut credatis in nomen filij Dei.

Pertinent etiam ista ad exegetim superiorem. Nam
 hæc (inquit) scripsi uobis de æterna salute, non quòd
 putem uos esse incredulos: sed credentes confirmare
 uolui, ut hoc certiores sitis de uera salute (obserua em-
 phasim) neque quicquam dubitaretis de uita. Et ut cre-
 datis) id est, credere pergatis. Nam iam nunc audiui-
 mus eos credidisse, & proinde hæc de perseuerantia
 sunt interpretanda. Credimus aut̄ in nomen filij Dei,
 id est,

id est, propterea credimus in Christum, quòd sit filius Dei. Nam nulla creatura potest esse fidei obiectum. Ergo nos credimus in nomen filij Dei, id est, innitimur diuine eius uirtuti.

Et hæc est fiducia quã habemus apud eum, quod si quid petierimus secundũ uoluntatem eius, audit nos. Et si scimus quòd audit nos quicquid petierimus, scimus quod habemus petitiones quas postulauimus ab eo.

Faciunt ista ad robur fidei. Nam ei liberius & confidentius fidimus, qui & uelit & possit præstare, quòd cupias. Talem dicit hoc loco Ioannes esse Deũ, certè, ut huic per Christum citius & tutius adhereret mundus. Fiduciam autem dixit nobilem aliquem thesaurum, qui nobis depositus sit apud Deum. Nam thesauris solemus fidere plurimum. Et quid oro augustius dici potest, quàm quod omnipotens ille deus, audit nos, id est, sese nobis & promptum & benignum impendit, & prorsus talem, qualem se nobis fœdere astrinxit? Nam cum certum sit quod audiat nos, est etiam hoc certum, quod quæcunq; petierimus ab eo, dabit nobis. Est enim Deus omnipotens & Schadai. Si modo petierimus secundum uoluntatem eius, id est, si sanctè, sancta postulauerimus. Nam uoluntas Dei sancta est & bona.

EXPOSITIO IN EPIST.

Si quis uiderit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petet, & dabit ei uitam, peccantibus non ad mortē.

Iacobi s. Quia cœperat de oratione differere, hinc eandem rem clarius exequitur, ut doceat nos, solida fide, etiā alijs prodesse posse: non equidē quod alter pro altero credere possit, sed quod multum ualeat (ut Iacobus dicit) deprecatio iusti efficax. Istis uero omnibus ueluti foeturis, commoditatibus, & concomitantijs, extollit apostolus fidei preconium. Si (inquit) uideas fratrem tuum peccare peccatū non ad mortē, hoc est, si uideris fratrem tuum agere uitā non usq; ad eō puram, sed lasciuam & impudentē, ita tamen ut interim ueritatem euangelicā non cōtemnat, aut ueritati, doctus & correctus, reclamet, iam ora pro homīe, & impetrabis eē uitam, nec huic uni tantum (uide augmentum) sed & omnibus mortiferū peccatū nō peccantibus impetrabis uitam: ut scilicet ij diuina bonitate conuersi, uitam pristinam mutant in melius. Verum quomodo (dicas) uitam dabit homo, qui uitam non habet? Respondeo. Schema est nobis quoq; usitatissimū. Nā dare usurpamus pro impetrare, idq; quod impetrauimus, dedisse uidemur. Dicitis. Quid ergo? censes pro incredulis non esse orandum? Istud porrō non agit hoc loco Ioannes, sed istud potius uult ostendere, quod ea quæ à Deo in fide petimus, accipiamus. Poterat autem aliquis pro
impio

impio aliquo contemptore Dei orare, Deumq; ipsum, non exauditus, arguere mendacij. Istud ut declinaret apostolus, notanter addidit, Impetrabis quidem, si ille Deum conuertentem non cōtempserit. Nam quid oro dares ei, qui offerentem conuitijs peteret, ac diceret: Quid dabis? quid istud? quasi uerò illud curauerim aut petierim unquam. Tibi seruato. Ego uerò istis neque egeo, neq; talia uolo. Sic enim impij, Quid (inquiunt) Euangelium affers? quasi uerò quis Euangelio caruerit unquam. Pœnitentiã prædicas: sed quid illa opus? Christum prædicas: sed non omnia solus? Viuemus equidem, sed si meritis nostris, uitam nobis ad cœlos parauerimus. Hi omnes cum morbum non agnoscant, neque ipsum medicum curant. Proinde frustra cucurrerit, qui medicum ad talem uocare tentauerit. Aliàs *1. Tim. 2.* ex Paulo didicimus orandum esse pro omnibus hominibus, pro bonis & malis, nempe, ut Deus peccatores ad se conuertat: impijs uerò oculos aperiat, &c.

Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roges. Omnis iniquitas peccatum est.

Iterum exponit se quid intellexerit per peccatum mortiferum: & qui nam illi sint, quibus oratio fidelium nihil impetret. Primo. Pro eo (inquit) qui ad mortem peccat, rogari nolo. Id est. Nolo quis expectet se quicquam consequuturum si oret pro perfido & im-

EXPOSITIO IN EPIST.

Ioan. 8.

Rom. 14.

Psal. 18.

pio cōtemptore numinis. Nam uidetis Metaleptica quādam oratione postulationē, pro ipsa poni, uenia, quæ postulat. Secundo. Peccatum ad mortem, aliud nullum est, quàm peccatum in spiritum sanctum, perfidia scilicet & incredulitas. Nam in Euangelio dicit Christus, Si non credideritis quòd ego sum, moriemini in peccatis uestris. Et hīc per sententiam generalem subiicitur, Omnis iniquitas peccatum est. Ea uerò sententia tantum pollet, quantum illa Pauli, Omne quod non est ex fide, peccatū est. Nā & ἡ κία iniuria est: iniuria aut iniquitas est, cum aliqd fit præter phas et ius, & in vnbill. Quæ uerò maior est iniuria, quàm prædilectū Dei filiū, eternam ueritatē, & salutem paratam, nolle agnoscere, aut recipere? Imò oblatam conuitijs proscindere, & summo cum ludibrio fastidire?

Est peccatum non ad mortem.

Aliud uerò est peccatum, siue alia peccati species, cum credens in Christum, carnis imbecillitate uictus, carni succumbo, sed mox per pœnitentiam uitam in melius muto. Hæc uerò facile condonabitur à Deo. Pro hac orabunt sancti indefinenter. Nam delicta quis intelligit? Verum ista explicabuntur per sequentia.

Scimus quòd omnis qui natus est ex Deo non peccat.

Quomodo itaq; dixit in 1 cap. Si dixerimus peccatū non habemus, nos ipsos fallimus? Quid quod iam dixit esse

esse aliquod peccatum quod non sit ad mortem? Sequitur expositio.

Sed qui genitus est ex Deo, seruat se ipsum, & malus ille non tangit eum.

Peccant etiam pii, sed peccato, quod non est ad mortem. Fide enim purgantur filij Dei. Fide custodiunt se ab illecebris & impuritate uitæ. Fide, si labantur, resurgunt. Custodia igitur illa, Christiana dicitur innocētia, quam etsi sepius labefactet Sathanas, euertere tamen non potest. Quam rem proprijs sanē uerbis expressit Ioannes, cum dixit, Et malus ille non tangit eum. Nam ἀποτομαί est irretire, uincire, & adglutinare. Den Flawen schlachen / ut nulla super sit euadendi spes. Tentarat quidem Sathanas Dauidem, Adam, & Petrum, sed capere & irretire non potuit. Et ἀπειθεῖαι etiam est quod tentare nostri dicunt, id est, ledere & affligere.

Scimus quòd ex Deo sumus, & mundus totus in malo constitutus est.

Et nos (inquit) qui credimus in sumus, quos malus ille non tangit, sed quia ex Deo sumus, diuina quoque & sancta diligimus: quemadmodū isti quoque terrena & prophana diligunt, qui ex Sathana sunt. Totus autem mundus ἐν τῷ πονηρῷ κείται, id est, in malum illum incumbit & innititur. Est igitur hæc, subiecta ex contrarijs sententia. Quemadmodū uero Deus ille

EXPOSITIO IN EPIST.

bonus, bonorum est aceruus: ita Sathanas ille malus, omnium malorum est lerna, id quod monuimus & cap. 2.

Scimus autem quod filius Dei uenit & dedit nobis mentem, ut cognoscamus illum qui uerus est, & sumus in uero, in filio eius Iesu Christo, hic est uerus deus & uita aeterna.

Epilogus est eorum quae disputata sunt de fide. Nemo autem uerbis exequi queat, quanto ardore, quantis uerbis, & quam foelici breuitate, omnia dixerit. Venit (inquit) filius Dei. Filius inquam Dei carnem induit humanam, & dedit nobis mentem, *δὴ ἰσχυροῦς*, intelligentiam, ac instituit nos, ut uera religione imbuti, nunc uerum Deum cognoscamus & in uera religione uiuamus. Nam Christus est uerus Deus, per quem nobis contigit uita aeterna. Huic fidere & illi sese dedicare, est ueram religionem tenere. Illi uero non credere, uel saltem non soli credere, est superstitionem colere.

Filioli, cauete uobis à simulachris.

Per simulachra omne id intellexit, quod ad simulachra pertinet, aras, aedes, tabulas, anathemata, ornamenta, sacrificia, pontifices, uota, & siquid aliud est huius generis. Miro autem ingenio simulachra absoluto Christi negotio, induxit. Nam idololatria enascitur ex ignorantia Dei, Qui ergo Deum uere cognoscit,
is facile

is facile ab idololatria deficit. Cum enim uidet neminem in toto orbe esse omnipotentem, uerum, eternum, & bonum, nisi unum Deum, protinus ad hunc conuertitur Deum. Signa ijs statuimus, quorum auxilium imploramus & quibus bene fidimus. At fidelis mens nemini, præterquam uni Deo, fidei, Neminem itaque nisi unum Deum colit & ueneratur. Non utique rebus caducis, auro, ebore, argento, gemmis & uestibus Damascenis, quibus didicit eternum illud bonum, non delectari, sed spiritu & ueritate, fide, innocentia, & charitate. Commode igitur ad finem appendit hanc cõmonitionem, Filioli caute à simulachris. Nam qui hac epistola iam didicerant unicum tantum esse Deum, qui se orbi aperuerit per filium, in quo sit omnis plenitudo & uita æterna, & qui docuerit uerum Dei cultum, consistere in fide, uitæ puritate, & charitate, ij facillime poterant idololatriam deserere.

EPILOGVS.

Ita exhibuit nobis Ioannes, hac epistola, uerum Deum, & ueram religionem. Iesus Christus, uerus & unus est, cum patre & spiritu sancto, Deus. Et Christiana religio, uera & indubitata est religio. Sed ea uni Deo per Christū omnem tribuit gloriam, salutem, uitam, & redemptionem. Hunc confitetur uerum esse Deum & hominem: eumq; tradit sanctum esse, qui non possit coli rebus caducis, sed innocentia & charitate, ad qua ista quidem epistola cohortatus est.

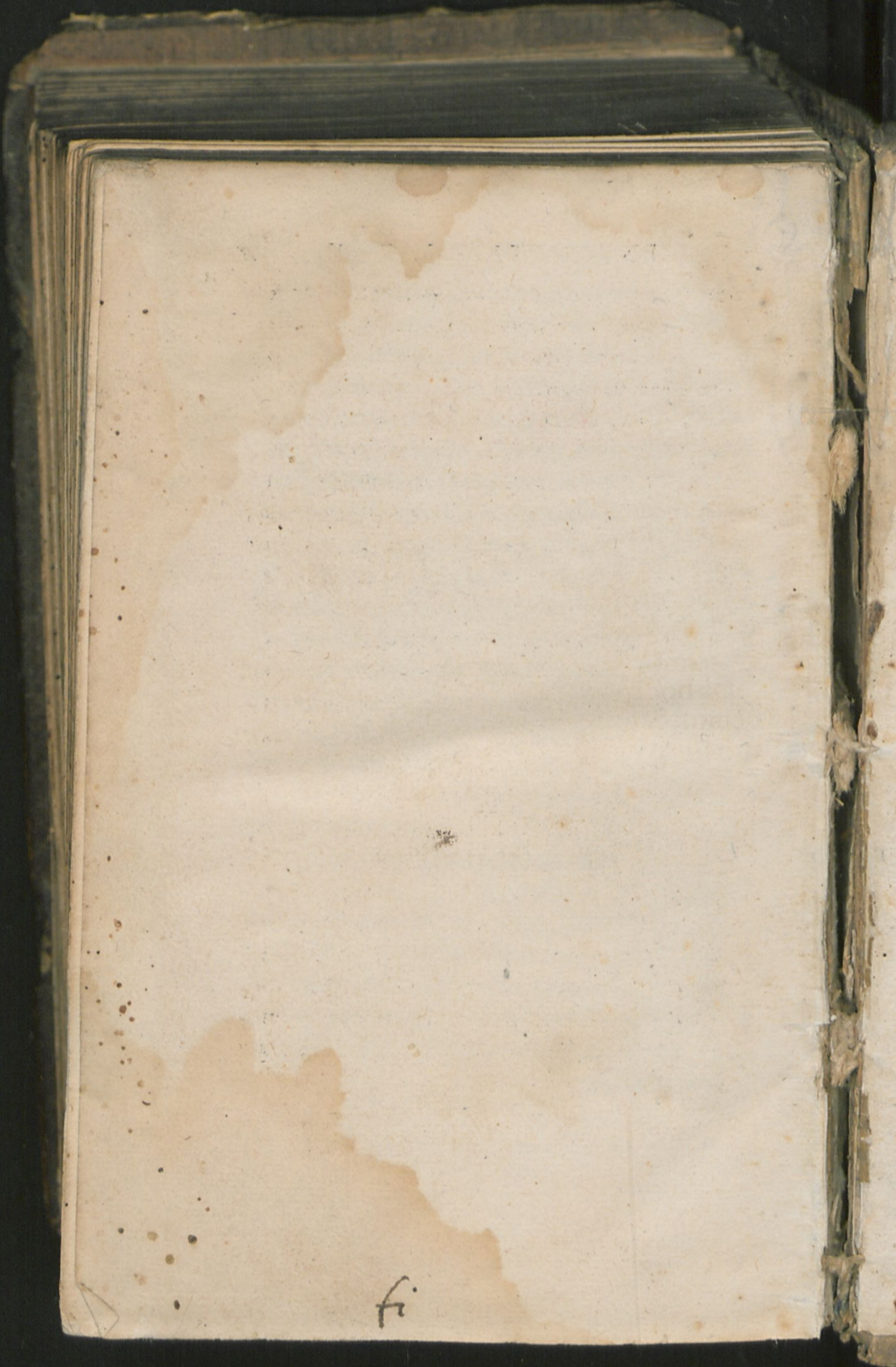

f.

Je 2432

(x2210554)

56.

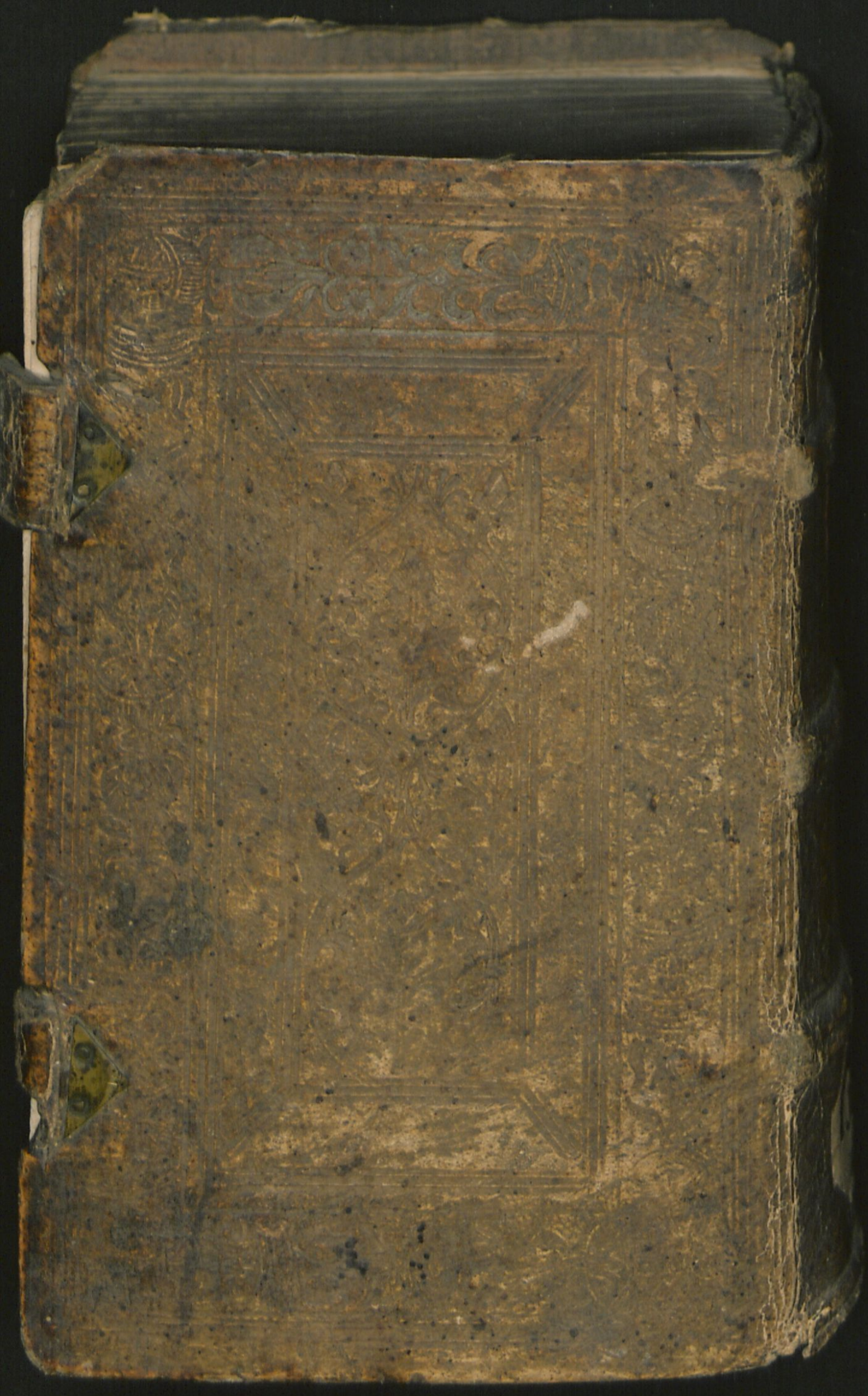

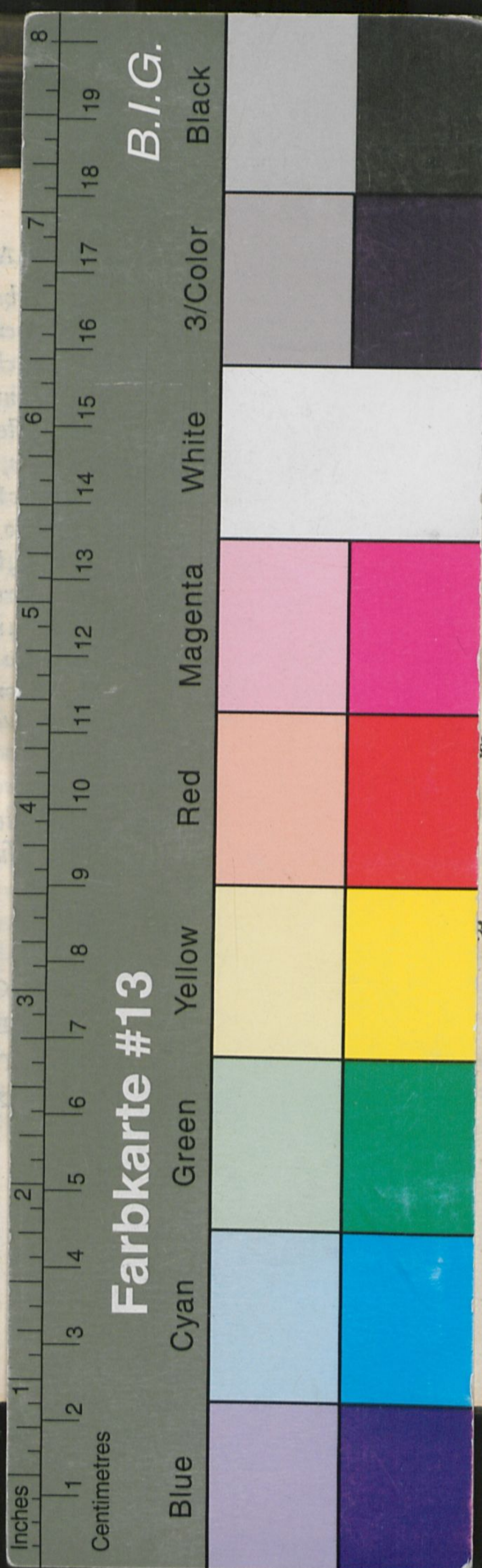

Je 2432

AD PIVM REG
REPERATIO

EPISTO
IOANNIS APO
ET EVANGELISTAE CA
micam, brevis & catholica expositio,
per Henrychum Bul-
lingerum.

IESVS.
Et filius meus dilectus in quo placata est
anima mea: ipsum audite.
Matth. 17.

RI APVD CHRISTOPHORVM
FROSCHOVER, ANNO
M. D. XXXII.